

Mersinli Rüzgar Enerjisi Santrali Projesi

Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin Çerçevesi

Mart 2018

Kalite Bilgisi

Hazırlayan

AECOM Turkey
Mustafa İşlek (Uzman Sosyolog)

Kontrol Eden

Burcu Yazgan Kayabalı,
ÇSED ve ÇSDD Bölüm Müdürü

Onaylayan

Dr. Hande Yükseler
Çevre İş Kolu Direktörü

Revizyon Geçmişi

Revizyon	Revizyon Tarihi	Ayrıntılar	Onay Tarihi	Adı Soyadı	Görevi
Rev1	16.03.18	Final	16.03.18	Dr. Hande Yükseler	Çevre İş Kolu Direktörü

Mersinli Rüzgar Enerjisi Santrali Projesi için hazırlanmıştır.

Hazırlayan:

Aecom Turkey Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti
Mustafa Kemal Mahallesi Dumlupınar Bulvarı Tepe Prime
No:266 B Blok
No:50-51 06800
Çankaya
Ankara
Turkey

T: +90 312 4429863
aecom.com

Bu belgenin asıl sürümü İngilizce'dir. Aslına sadık kalınarak Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

© 2018 Aecom Turkey Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti. All Rights Reserved.

This document has been prepared by Aecom Turkey Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti ("AECOM") for sole use of our client (the "Client") in accordance with generally accepted consultancy principles, the budget for fees and the terms of reference agreed between AECOM and the Client. Any information provided by third parties and referred to herein has not been checked or verified by AECOM, unless otherwise expressly stated in the document. No third party may rely upon this document without the prior and express written agreement of AECOM.

İçindekiler Listesi

1.	Giriş	6
2.	Proje'nin Tanımı	7
2.1	Genel Bakış	7
2.2	Arazi Gereklilikleri	9
2.3	Proje'nin Geçim Kaynakları Üzerindeki Olası Etkilerinin Özeti	9
2.3.1	Kayıtlı Ormanlık Arazide Resmi Olmayan Kullanıcıların Gerçekleştirdiği Kiraz Dikim Faaliyetleri ..	10
2.3.2	Arıcılık Faaliyetleri	12
2.3.3	Hayvancılık Faaliyetleri	12
3.	Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Çerçevesi Geri Planı	15
4.	Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazminine İlişkin Yasal Çerçeve	16
4.1	Ulusal Mevzuat	16
4.2	Uluslararası Koşullar/Standartlar	17
4.2.1	EBRD Koşulları	17
4.2.2	IFC Standartları ve Kılavuz Dokümanları	17
4.3	Boşluk Analizi	18
5.	Çerçeve'nin Amaçları ve Esasları	21
5.1	Amaçlar	21
5.2	Çerçeve'nin Esasları	21
6.	Çerçeve'nin Hazırlanmasına Yönelik İstişare Faaliyetleri	22
6.1	Cumalı Mahallesindeki Halkla İstişare Toplantısı	23
6.2	Kilit Bilgilendirici Kişilerle Gerçekleştirilen Toplantılar	23
6.3	Projeden Etkilenen Kişiler (PEKler) ile Yapılan İstişare Faaliyetleri	23
6.3.1	Türbin-12 Konumunda Orman Olarak Kayıtlı Parsellerde Kirazcılık Faaliyetleri Yürüten PEKler ...	23
6.3.2	Arıcılık Faaliyetleri Yürüten PEKler	24
6.4	İlçe Devlet Daireleri ile Gerçekleştirilen İstişare Faaliyetleri	24
6.5	İzmir Arı Yetiştiricileri Birliği ile İstişareler	25
7.	Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin	26
7.1	Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması için Uygunluk	26
7.1.1	Hak Sahipliğine İlişkin Sınırlandırma Tarihi	26
7.2	Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini için Hak Sahiplikleri	26
7.3	Planlanan Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini Faaliyetler	28
7.3.1	Kayıtlı Ormanlık Arazide Resmi Olmayan Kullanıcıların Yaptığı Kiraz Dikim Faaliyetleri	28
7.3.2	Arıcılık Faaliyetleri	29
8.	Çerçeve'nin Uygulanması	30
8.1	Sorumluluklar ve Kurumsal Çerçeve	30
8.2	Şikayet Mekanizması	30
8.3	İzleme ve Değerlendirme	31
8.4	Uygulama Bütçesi	32
8.5	Önerilen Faaliyetler ile İlgili Zaman Çizelgesi	33
8.6	Gerçekleştirilen Faaliyetler ile İlgili Veri Tabanı	33

Tablolar Listesi

Tablo 2-1. Projeden etkilenecek olan Orman Parselleri (Resmi Olmayan Kullanıcılar Tarafından Kirazcılık için Kullanılmaktadır)	11
Tablo 4-1 Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini Hakkında Türk Mevzuatı ile EBRD Politikaları ve IFC Standartları Arasındaki Farklar	19
Tablo 6-2 Katılım/İstişare Faaliyetlerinin Listesi (Ocak 2018 itibarıyla).....	22
Tablo 6-1 Toplantılarda Devlet Yetkililerinin (Kemalpaşa ve Bayındır İlçeleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlükleri) İfade Ettiği Hususlar ve Yorumlar	24
Tablo 7-1 PEK'lere Tanınan Hak Sahiplikleri	27
Tablo 8-1 Projeye İlgili İzleme Faaliyetleri	32
Tablo 8-3 Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ile İlgili Önlemler ve Zaman Çizelgesi.....	33

Şekiller Listesi

Şekil 2-1. Mersinli RES Projesine İlişkin Sosyal Etki Değerlendirme Alanı	8
Şekil 2-2. Kiraz Dikim Alanları ve Kulübe	11
Şekil 2-3. Aralık 2017 tarihli Sosyal Saha Çalışması sırasında belirlenen Kışık Arı Kovanlarının lokasyonları	14

1. Giriş

Alcazar Energy, Proje Şirketi aracılığıyla ve aşağıda açıklandığı üzere, İzmir ili, Kemalpaşa, Torbalı ve Bayındır ilçelerinde, Çardaklı Tepe, Kartal Tepe, Mersinli, Karlık Tepe ve Akçam Tepe yörelerinin idari sınırları içerisinde 58,7 MWm büyüklüğündeki Mersinli Rüzgar Enerjisi Santrali Projesini (“Mersinli RES Projesi”, “Proje”) inşa edip işletmeyi planlamaktadır. 2007 yılında rüzgar enerjisi projeleriyle ilgili olarak yapılan ulusal ihale başvurusu aşamasında önceki Proje Sahibi, Projeyi geliştirmek amacıyla Yander Elektrik Müh. Müş. İnş. Tur. ve Tic. A.Ş. (“Yander Elektrik” veya “Proje Şirketi”) adıyla bir Proje Şirketi kurmuştur. Mayıs 2017 tarihinde, Alcazar Energy yüzde yüz iştirakli bir bağlı kuruluş aracılığıyla Yander Elektrik'e ait hislerin %100'ünü satın almış olup şu anda Projenin tek sahibi konumundadır. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ile Société de Promotion et de Participation pour la Coopération Economique S.A. (Proparco), Projenin dizayn ve inşa edilmesi ve işletilmesi için finansman sağlamayı düşünmektedir. Bu nedenle Proje, EBRD Çevresel ve Sosyal Politikaya (Mayıs 2014) ve ilgili Performans Koşulları'na (PK'ler) ve de 3. Ekvator Prensipleri'ne (Haziran 2013) uygun olarak geliştirilecektir. Ayrıca Uluslararası Finans Kurumu'nun (IFC) 2015 yılında Alcazar'ın hissedarlarından biri olduğuna ve bu sebeple Alcazar'a ait her projenin IFC Sürdürülebilirlik Çerçevesi ve Performans Standartları'na uygun olarak geliştirildiğine dikkat edilmelidir.

Proje Şirketi, Uluslararası Finans Kuruluşlarının (UFK'ler) Projenin finansmanı hakkındaki karar alma sürecini bildirme şartlarına uygun olarak Proje için Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (ÇSED) Raporunu oluşturmak üzere Nisan 2017 tarihinde AECOM Turkey Danışmanlık ve Mühendislik Limited Şirketi'ni (“AECOM”) görevlendirmiştir. Çevresel ve sosyal etkiler ile ilgili Projenin tamamı, bağımsız bir ÇSED Raporunda ele alınmaktadır.

Bu doküman, ÇSED çalışmalarıyla paralel olarak Proje için hazırlanmış Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin Çerçevesi'dir (Çerçeve). Çerçeve'de ekonomik yerinden edilme nedeniyle geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmin edilmesine yönelik hedefler, esaslar ve planlanmış bir yaklaşım açıklanmaktadır. Projenin sonucunda fiziksel bir yerinden edilme beklenmemektedir ve dolayısıyla bu Çerçeve'de ele alınmamıştır. Çerçeve'de Proje Şirketi tarafından Projenin devam ettiği sırada uygulanacak olan faaliyetler ve tazmin stratejileri hakkında bilgi sunulmaktadır.

Çerçeve, Türk kanun ve yönetmeliklerine, EBRD Çevresel ve Sosyal Politika (2014) ile IFC Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası ve Performans Standartlarında (2012) belirtilen EBRD ile IFC'nin şartlarına/standartlarına ve daha da spesifik olarak EBRD'nin Arazi Edinimi, Zorunlu Yeniden Yerleştirme ve Ekonomik Yer Değiştirme hakkındaki 5 Sayılı Performans Koşulları'na (PK 5) ve IFC'nin Arazi Alımları ve Zorunlu Yeniden Yerleştirme hakkındaki 5 Sayılı Performans Standardına (PS 5) uymak üzere hazırlanmıştır. Hem EBRD, hem de IFC, PK 5 ile PS 5'in Proje için geçerli olabileceğini belirlemiştir. Bu Çerçeve temel alınarak, inşaat faaliyetlerinin başlamasından önce EBRD PK5 ile uyumlu bir Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin Planı (Plan) geliştirilecek, yayınlanacak ve Proje kapsamında uygulanacaktır.

2. Proje'nin Tanımı

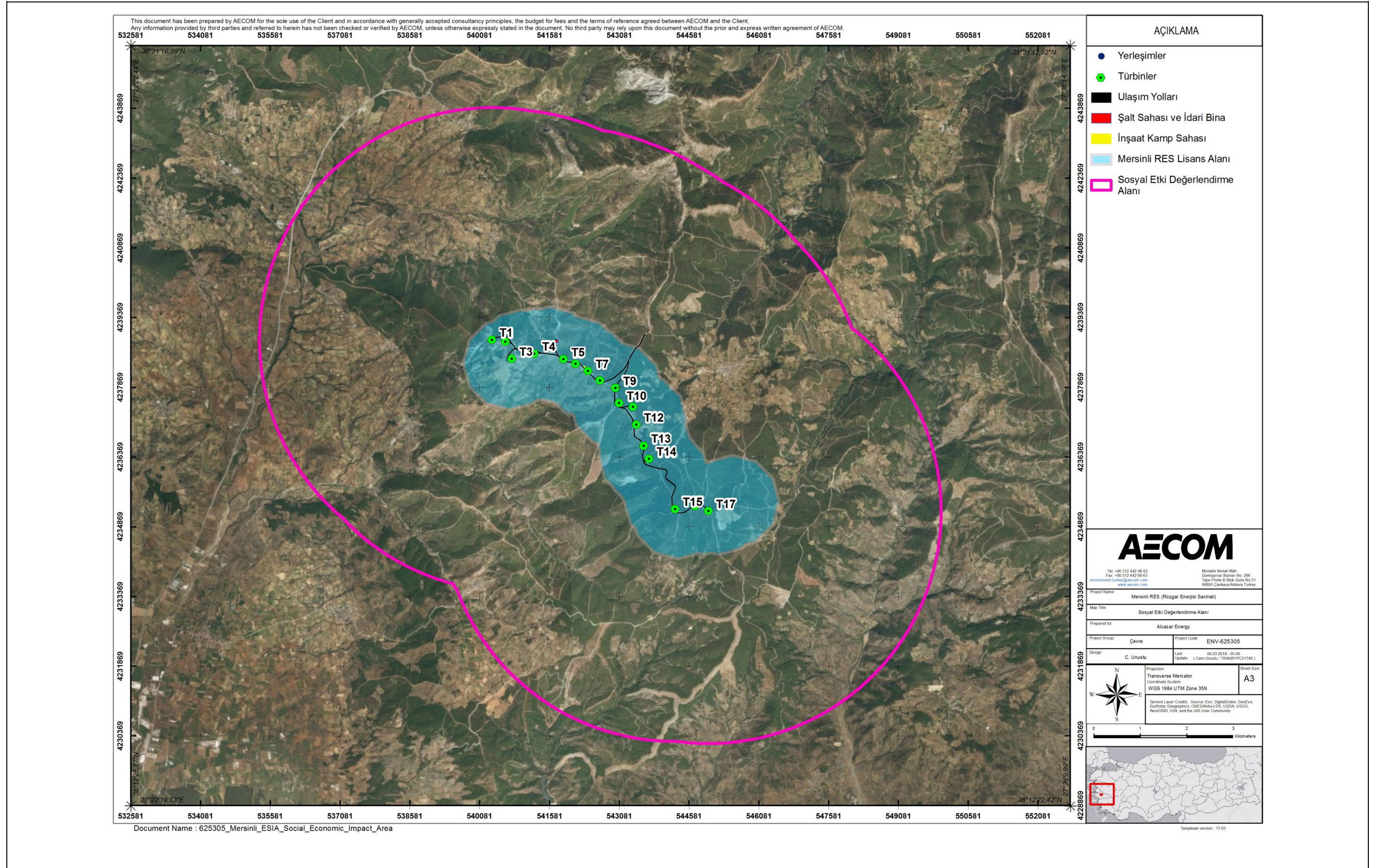
2.1 Genel Bakış

Proje, toplam 58,7 MWm'lık kurulu gücü oluşturacak şekilde her biri 3,45 MWm güce sahip toplam 17 rüzgar türbininden oluşacaktır. Projenin inşaat aşamasının şunlar da dâhil olacak şekilde yaklaşık 16 ayda tamamlanması planlanmaktadır: hafriyat işleri, ulaşım yollarının inşaatı, vinç tabanlarının ve türbin temellerinin hazırlanması, diğer inşaat işleri ile türbinlerin yerleştirilmesi ve santralin işletmeye alınması.

Projeyle ilgili Elektrik Üretim Ruhsatı ("Ruhsat"), Yander Elektrik adına 5 Temmuz 2012 tarihinde (ruhsatlandırma tarihi) Elektrik Piyasası Düzenleme Kurumu'ndan (EPDK) alınmıştır. Ruhsat gereğince Projeye ruhsatlandırma tarihinden başlamak üzere 49 yıl boyunca elektrik üretme ruhsatı verilmiştir. Proje Şirketi, mevcut yerleşim planına dayalı var olan ruhsatın değiştirilmesi için EPDK'ya başvurmuştur.

Projenin sosyo-ekonomik etki değerlendirmesi alanı, 5 km'lik bir yarıçap dikkate alınmak suretiyle türbinlerin en yakın yerleşimlere uzaklığına bağlı olarak belirlenmiştir. Etki alanı belirlenirken yerel kaynaklar ve alıcılar üzerindeki olası sosyal etkiler göz önünde bulundurulmuştur. Proje Sosyal Etki Çalışma Alanını temsil eden bir harita, aşağıdaki Şekil 2-1'de belirtilmiştir.

Şekil 2-1. Mersinli RES Projesine İlişkin Sosyal Etki Değerlendirme Alanı

2.2 Arazi Gereklilikleri

Mersinli RES Lisans Alanı, esas olarak orman alanı olarak kayıtlı 1.620,5 hektar araziden oluşmaktadır. Proje üniteleri (türbin temelleri, şalt sahası, ulaşım yolları ve ENH izdüşüm alanları), Mersinli RES Lisans Alanı'nın%2'sine denk gelen toplam 31 hektar alanı kaplamaktadır. Lisans alanı içerisinde sınırlı sayıda özel mülkiyetli parseller bulunmakla birlikte, bunlar Proje faaliyetlerinden doğrudan etkilenmeyecektir. İlgili orman yetkililerinden, Proje üniteleri ile çakışan orman arazilerinin kullanımı için Orman İzni alınmıştır.

Lisans Alanı'nın kuzey-kuzeydoğusunda işletmede olan Fuat RES'in mevcut yüksek gerilimli ENH'si (154 kV), Türbin-4 ve Türbin-5 arasında Lisans Alanı içerisinde geçmektedir. Optimize edilmiş tasarımın sonucu olarak, Mersinli RES Projesi kapsamında yeni bir ENH inşa edilmesi ve işletilmesi, dolayısı ile ek arazi gereksinimi, olmayacaktır. Enerji santralinin şebeke bağlantısı, Fuat RES'in mevcut ENH'sine bağlanacak 40-200 metrelik bir hat ile sağlanacaktır (TEİAŞ'ın onayı beklenmektedir). Bu bağlantıyı kurmak üzere, şalt sahasının batısında yeni bir ENH direği Proje Şirketi tarafından inşa edilecektir.

2.3 Proje'nin Geçim Kaynakları Üzerindeki Olası Etkilerinin Özeti

Mersinli RES Lisans Alanı, 1.620,5 hektar araziden oluşmaktadır. Lisans Alanı genel olarak orman olarak tescil edilmiş arazilerden oluşmakta, aralarında tarım amacıyla kullanılan (bir dereceye kadar) özel mülkiyete ait parseller de bulunmaktadır. 31 ha alanı kaplayan Mersinli RES'in Proje birimlerinin tamamı (ulaşım yolları ve ENH bağlantısı da dâhil) orman arazileri üzerinde bulunmaktadır. Tamamen kayıtlı orman arazisine karşılık gelen türbinlerin, ulaşım yollarının ve diğer proje birimlerinin izdüşüm alanları için Orman idarelerinden Orman İzni alınacaktır. Bu izin kapsamında, Proje Şirketinin, yalnızca izinli alanlarda faaliyet yürütme izni olacaktır. Lisans Alanının geriye kalan kısmı içinde kalan orman arazileri, Orman Yasası (Kanun No: 6831) doğrultusunda Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın mülkiyeti ve yetkisinde kalacaktır. Lisans Alanı içerisinde bulunan bu arazilerde yapılacak herhangi bir faaliyet (örneğin ağaç kesme) Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın iznine tabi olacaktır. Yürürlükteki yasa ve yönetmelikler doğrultusunda, yalnızca Orman İzni bulunan alanlar içerisinde faaliyetlerini yürütme izni olduğundan, Projenin, Lisans Alanının geriye kalan kısmında bulunan özel mülkiyete ait parsellerde (bu parsellerin hiçbiri Proje birimlerinin izdüşüm alanı içerisinde bulunmamaktadır) hâlihazırda yürütülüyor olan faaliyetlerle (örneğin tarım) etkileşimi bulunmayacaktır. Lisans Alanı içerisinde özel mülkiyete ait araziler üzerinde yürütülen faaliyetler (örneğin bina inşaatı, işletme faaliyetleri), arazinin kayıtlı olduğu türe (örneğin tarım arazisi, imar parseli) bağlı olarak ilgili idarelerden (örneğin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Belediye) alınacak izinlere tabi olacaktır.

Proje üniteleri tarafından kullanılacak 31 hektar alan, Türbin 12 temelinde iki adet orman olarak kayıtlı parsel (277/1 and 277/2) denk gelmektedir. Bu parsellerin resmi olmayan şekilde tarım amaçlı kullanıldığı belirlenmiştir. Parsellerde kirazcılık yapılmaktadır ve Proje'nin bu faaliyetler üzerine olası etkileri olabilir.

Proje Lisans Alanı içerisinde, yine Proje faaliyetleri tarafından etkilenme olasılığı bulunan arıcılık faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir. Bu nedenlerle Çerçeve, Proje sosyoekonomik çalışmaları kapsamında belirlenmiş olan bu iki geçim kaynağı faaliyeti üzerine olabilecek tüm sorunları karşılayacak şekilde hazırlanmıştır.

Kilit bilgilendiricilerle yapılan görüşmeler, etkilenen hanelerle yapılan görüşmeler ve Projeye ait ÇSED çalışmaları kapsamında diğer paydaşlarla gerçekleştirilen toplantılar sonucunda belirlenen bu kilit sosyoekonomik sorunlar aşağıda özetlenmiştir:

1. 12 No'lu Türbinin kapladığı alanda yer alan kayıtlı ormanlık arazide resmi olmayan kullanıcıların yaptığı kirazcılık faaliyetleri;
2. Projenin Sosyal Etki Değerlendirmesi Çalışma Alanı içerisinde arıcılık faaliyetleri yapan ve arazi hazırlığı ve inşaat faaliyetleri sırasında toz üretiminden etkilenebilecek olan haneler.

ÇSED Raporu Bölüm 13'te belirlendiği üzere, Mersinli Lisans Alanı içi ve çevresinde hayvancılık, mantar toplama, zeytincilik gibi bazı diğer faaliyetler de gerçekleştirilmektedir. Bu faaliyetler üzerinde herhangi bir geçim kaynağı etkisi olmayacaktır. Olası Proje kaynaklı etkilere, bu etkilere özel etki azaltıcı önlemler ile birlikte, aynı zamanda ÇSED Raporu Bölüm 13 kapsamında değerlendirilmiştir. Bu önlemlerin uygun şekilde yerine getirilmesi, bu faaliyetlere ilişkin herhangi bir artan geçim kaynakları etkisi olmaması ile sonuçlanacaktır. Dolayısı ile Proje Lisans Alanı'nda gerçekleştirilen kirazcılık ve arıcılık faaliyetleri haricindeki faaliyetler bu Çerçeve kapsamında değerlendirilmemiştir.

Proje, olası olumsuz çevresel ve sosyal etkileri ve sorunları itinalı bir tasarım ve planlama yoluyla karşılamak için bir etki azaltma hiyerarşisi (önleme, en aza indirme, hafifletme, yerine koyma/ tazmin) benimsemiştir. Bu bağlamda, aşağıdaki önlemler uygulanmıştır:

- Proje yerleşimi arazi gerekliliklerini asgariye indirecek şekilde tasarlanmıştır. Proje ilk olarak her biri 2.5 MW kapasiteli 22 türbin ile tasarlanmıştır. Ancak, daha ileri fizibilite çalışmalarını takiben türbin sayısı 17'ye düşürülmüş, türbin kurulu gücü ise 3.45 MW seviyesine çıkarılmıştır. Bu, türbin temellerinin yanı sıra türbinlerle ilişkili iç ulaşım yolları için de Proje arazi gereksiniminde azalma ile sonuçlanmıştır.
- Ek olarak, sahaya ulaşım esas olarak Fuat RES'in ulaşım yolu kullanılarak sağlanacak, böylelikle yeni bir ulaşım yolunun inşası Proje için gerekli olmayacaktır. Benzer şekilde, RES'in iç ulaşım yolları da mevcut orman yollarını ve yangın kırma yollarını takip edecek şekilde tasarlanmıştır.
- Yenilenen türbin konumlarına ulaşım sağlayacak yolların tasarımı da özel mülkiyetteki arazilerden kaçınılacak şekilde yapılmıştır. Mikro-konumlardanırma çalışmalarının bir parçası olarak, önceden özel mülkiyetteki arazilere denk gelen Türbin-11 ve Türbin-12 konumları revize edilmiştir. Sonuç olarak, tarım amaçlı olarak kullanılan bu özel arazilerin kamulaştırmasını önlemek amacı ile, Türbin-11 optimum konumundan kuzeydoğuya, Türbin 12 ise optimum konumundan kuzey-kuzeybatıya kaydırılmıştır. Bu nedenle, bu araziler üzerinde Proje kaynaklı bir etki olmayacağından, Proje kapsamında özel araziler için arazi edinimi olmayacaktır.

2.3.1 Kayıtlı Ormanlık Arazide Resmi Olmayan Kullanıcıların Gerçekleştirdiği Kiraz Dikim Faaliyetleri

Türbin inşaatından etkilenecek olan ve kirazcılık için kullanılan iki parselin toplam alanı, 2,05 hektara eşit olsa da etkilenecek alan sadece 1,12 hektardır. 277/1 no'lu parselin %79'u ile 277/2 no'lu parselin %39'unun Projeden etkileneceği anlaşılmaktadır (bkz. Tablo 2-1).

Etkilenen araziler ve bu arazilerin kullanıcıları hakkında bilgi edinmek amacıyla 3 Ekim 2017 ve 20-22 Aralık 2017 tarihlerinde 277/1 ve 277/2 no'lu parsellerin resmi olmayan kullanıcılarıyla görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler doğrultusunda, yukarıda bahsedilen (277/1 ve 277/2 no'lu) 2 parselin kapladığı (yaklaşık 2 hektar) arazi kullanım bakımından iç içe geçmiş durumdadır. Aslında bu araziler, yaklaşık 10 yıl önce babaları tarafından oğulları Kardeş -1 ve Kardeş - 2'ye devredilmiştir. Ancak, arazinin sadece bir bölümü (0,97 hektar) Kardeş - 1 tarafından kirazcılık faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Arazinin geri kalanı (0,62 hektar), Kardeş - 2 tarafından kullanılmamakta olup, yapılan görüşmeler ve saha ziyaretleri sırasında tespit edildiği üzere (Ocak 2018 itibarıyla) şu anda boş durumdadır. Kardeş - 1'in kullandığı arazi bölümünde, kendisinin tahminlerine göre yaşları 5 ile 14 yıl arasında değişen 520 kiraz ağacı bulunmaktadır. Bu ağaçlardan yaklaşık 300 kadarının Proje çerçevesindeki inşaat faaliyetlerinden dolayı yok olacağı tahmin edilmektedir.

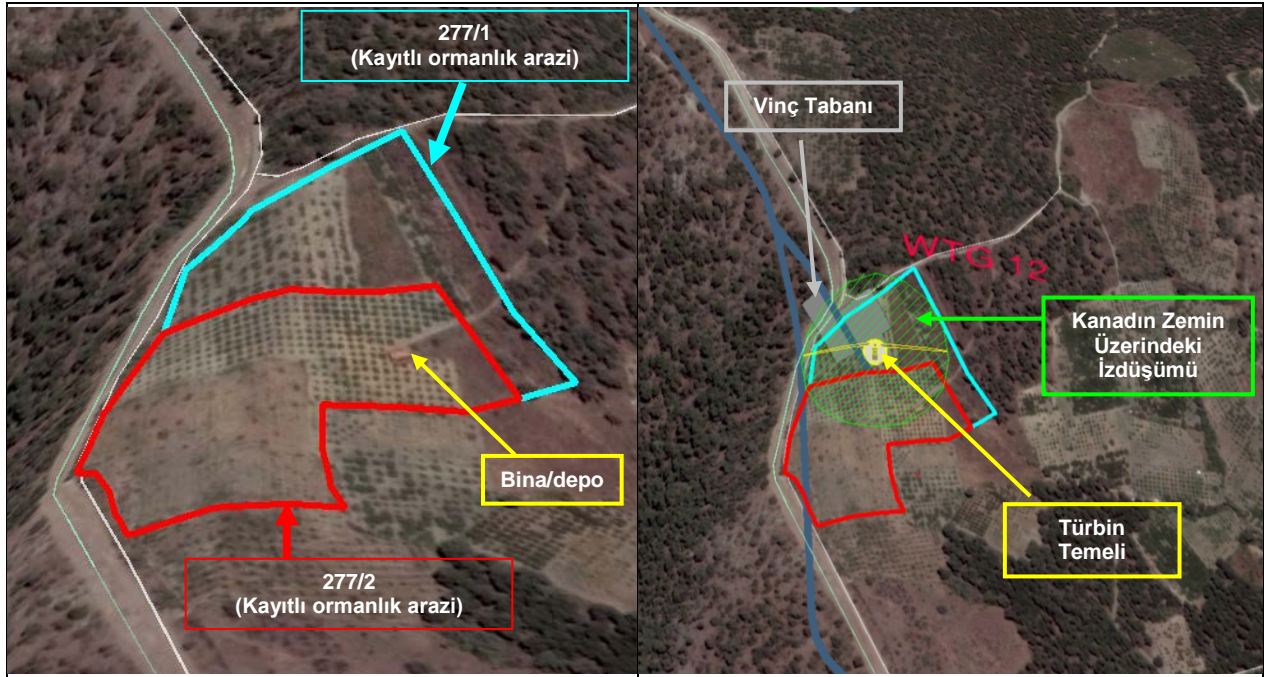
Proje birimlerinin sadece toplam yaklaşık 31 hektarı kapsayan kayıtlı ormanlık arazilerde bulunduğuna dikkat edilmelidir. Ruhsat Alanının %2'sini temsil eden 31 hektar alana türbin temelleri, trafo merkezi, ulaşım yolları ile elektrik nakil hattı dahil olup, Projede özel arazilerin satın alınması gerçekleşmeyecektir. Kayıtlı ormanlık arazilerin Proje kapsamında kullanılması için ilgili yetkililerden Orman İzni'nin alınması gerekecektir.

Tablo 2-1. Projeden etkilenecek olan Orman Parselleri (Resmi Olmayan Kullanıcılar Tarafından Kirazcılık için Kullanılmaktadır)

Rüzgâr Türbini Numarası	Arsa	Parsel	Tapu Alanı (m ²)	Etkilenen Toplam Alan (m ²)	Geri Kalan Alan (m ²)	Yüzde (%)
RES 12	277	1	7.724,72	6.108,00	1.616,72	79,07
				4.146,00		
RES 12 için Erişim Yolu	277	2	12.895,84	900,00	7.849,84	39,13
Toplam			20.620,56	11.154,00	9.466,56	54,09

Ayrıca, 277/2 No'lu Parsel üzerinde Proje faaliyetlerinden dolayı yeri değiştirilmeyecek olan 40 m²'lik bir bina/depo bulunmaktadır. Bina/depo, mevcut durumda 2711/ ve 277/2 Parsel numaralı arazi kullanıcıları ve ayrıca 277/3 No'lu Parsel sahibi (Kardeş - 3) tarafından kullanılmaktadır. Bina/depo, dikim sahalarında çalışılırken kullanılmakta olup, bu aile üyelerinden hiçbirinin orada yaşamaması nedeniyle bir hane olarak değerlendirilmemektedir. Bina/depo, çoğunlukla depolama alanı olarak kullanılmaktadır.

Bunların dışında Proje Ruhsat Alanında başka hiçbir ek varlık (örn. sulama sistemi, kuyu vb.) bulunmamaktadır. Şekil 2-2'de kirazlıkların bulunduğu parseller ile bina/depo sunulmaktadır.

Şekil 2-2. Kiraz Dikim Alanları ve Kulübe

2.3.2 Arıcılık Faaliyetleri

ÇSED çalışmaları kapsamında yapılan görüşmeler sonucunda, arıcılık faaliyetlerinin sosyal çalışma alanındaki bazı yerleşimler için büyük bir önem arz ettiği belirtilmiştir. Dereköy, Gökyaka ve Dağtekte, bu yerleşimler arasındaki başlıca mahallelerdir. Ancak bu yerleşimlerin içinde, arıcılık faaliyetleri gelir kaynağı olarak en fazla Dereköy mahallesi için elzem niteliktedir. Görüşmeler, Dereköy mahallesindeki yaklaşık 30 hanenin arıcılık faaliyetleriyle uğraştığını göstermektedir. Ana gelir kaynağının zeytin yetiştiriciliği olduğu Dereköy dışındaki diğer yerleşimlerde bu faaliyetler, geçim kaynağını destekleyen bir unsur olarak yapılmaktadır.

Proje'nin inşaat aşamasında, Dereköy, Gökyaka ve Çınardibi mahallelerinin yakınındaki ana erişim yolu boyunca yerleştirilen arı kovanları toz oluşumundan geçici olarak etkilenebilir. (Proje sosyal çalışma alanının içerisinde yer alan) mahallelerin muhtarlarının verdiği bilgilere göre arı kovanı bulunan en az 150 hane söz konusudur. Ancak (Bayındır, Kemalpaşa ve Torbalı ilçelerindeki) İlçe Tarım Müdürlüklerine göre 2017 yılında sosyal çalışma alanındaki resmi arı yetiştiricisi sayısı sadece 64 olarak kaydedilmiştir (müdürlüklerle görüşmeler Ocak 2018'de yapılmıştır). Proje alanındaki arı yetiştiricilerinin çoğu, koşullara bağlı olarak, arı kovanlarını her yıl Ekim / Kasım aylarında başlayan ve Mart-Nisan aylarına kadar sürebilen kış mevsimine göre yerleştirmeyi tercih etmektedir. Kış mevsiminin sonunda Mart-Nisan civarında arı kovanlarını yerleştirmek üzere olan arı yetiştiricileri, kovanların yerini İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne bildirmek zorundadır.

Türk mevzuatları gereğince, tüm arı yetiştiricilerinin Bayındır, Kemalpaşa veya Torbalı ilçelerindeki İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne kayıtlı olması gereklidir. Her mevsimde arı yetiştiricileri, arı kovanlarının o mevsimdeki lokasyonları için veya kayıt olmak üzere yeni gelmeleri halinde Müdürlüğe başvuru yapmak zorundadırlar. Müdürlük, arı yetiştiricilerine o mevsimde kullanılacak/uygun olan lokasyonları belirtir. Bu nedenle, bu lokasyonlar bir mevsimden diğerine farklılık gösterebilir. Proje Lisans alanı içerisinde özel arazilerde arıcılık faaliyetlerinin gerçekleştirilme olasılığı da vardır. Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin Planı (Plan) hazırlanması için gerçekleştirilecek çalışmalar kapsamında, gezici arıcılar dışındaki arıcılara dair bilgi araştırılacaktır.

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın çıkardığı Arıcılık Yönetmeliğinin 5. Maddesinde tanımlanan kriterler gereğince, arı kovanları ana yollardan 200 metre ve trafiğin yoğun olmadığı stabilize yollardan ise 30 metre uzaklıkta bulunmalıdır. Proje Şirketi, arı yetiştiricilerinin Proje çerçevesindeki inşaat faaliyetlerinden etkilenmemesini sağlamak için gelecek inşaat takvimi hakkında İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünü bilgilendirecektir. Paydaşlarla yürütülen istişare faaliyetleri ve ayrıca sahadaki gözlemler ile belirlenen arı kovanlarının kış mevsimindeki lokasyonları Şekil 2-3'te sunulmuş olup, bu lokasyonlar 2018 baharında arı kovanlarının zorunlu olarak bulunmasının gerektiği yerler değildir. Belirlenmiş olan tüm arıcılar, gelecek dönemde kovanlar için yeni konumlar aramaya başlamadan önce olan devam eden Proje faaliyetlerine ilişkin olarak bilgilendirilecektir. Konuyla ilgili olarak İlçe Müdürlüğü de bilgilendirilecek, bu şekilde arıcılar yeni konumlar için istekte bulduklarında, gelecekteki Geçim Kaynaklarının Yapılandırılması ve Tazmini Planı faaliyetleri ile bilgi sağlanmasının yanı sıra, Müdürlük tarafından da doğrudan bilgilendirilebileceklerdir.

2.3.3 Hayvancılık Faaliyetleri

ÇSED kapsamında gerçekleştirilen sosyal araştırmalar kapsamında, tamamı Lisans Alanı çevresinde konumlanan (yerleşim yerleri konumları için bkz. Şekil 2-1) Çınardibi, Gökyaka, Yeşilköy ve Helvacı mahallerinde hayvancılık faaliyetleri gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu yerleşimlerin muhtarları ile yapılan görüşmelere göre, yaklaşık 20 hane hayvancılık faaliyetleri gerçekleştirmektedir ve bu faaliyetler esas olarak hanelerin kendi geçimi için yapılmaktadır. Bu hanelerden yalnızca birinin (en yakın türbinin, yani Türbin-1, yaklaşık 1,9 km kuzeyinde konumlanan Yeşilköy'de) Proje Lisans alanı içerisinde otlatma faaliyetleri gerçekleştirdiği belirlenmiştir. Bahse konu hanenin reisi (çoban), Cumalı mahallesinde 4 Ekim 2017 tarihinde gerçekleştirilen ÇSED Kapsamlaştırma Toplantısı'na katılmıştır ve kendisi ile ÇSED ekibi sosyal uzmanı Proje tarafından hayvancılık faaliyetleri ve otlatma faaliyetleri üzerine olabilecek potansiyel risk ve etkiler (örn. İnşaat dönemi trafiği, işletme dönemi trafolar nedeni ile elektrik çarpması) üzerine istişare etmiştir.

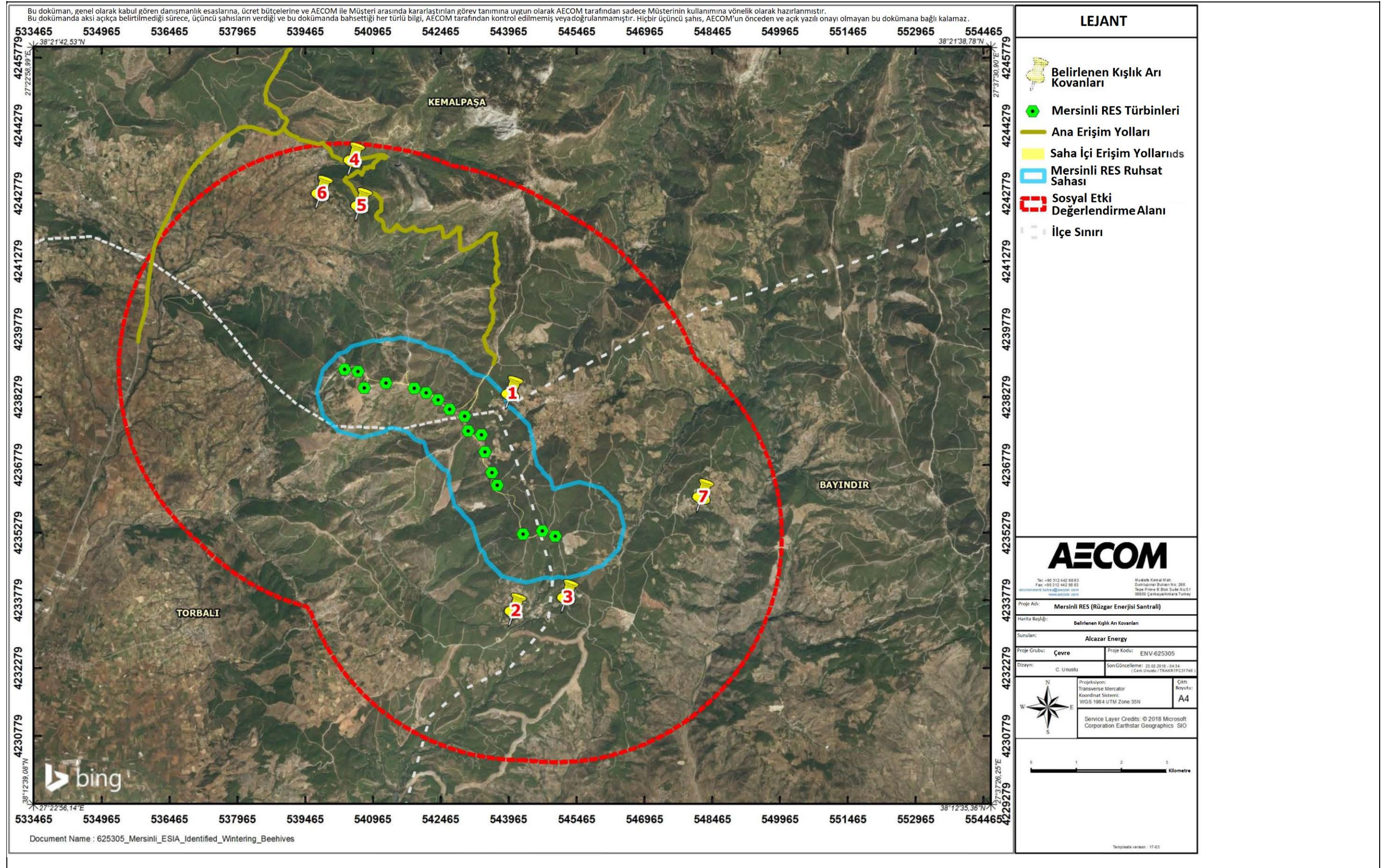
İnşaat aşamasında, Lisans Alanındaki erişim kısıtlamalarının hayvancılık faaliyetleri üzerine sınırlı düzeyde geçici etkileri olabilecektir ve inşaat faaliyetlerinin tamamlanması ile bu etkiler ortadan kalkacaktır. Ek olarak, türbin temelleri 730 m ile 925 m yükselti aralığında değişmektedir ve hayvancılık faaliyetleri 1.620 hektar Lisans Alanı içerisindeki daha az yüksekliğe sahip alternatif alanlarda gerçekleştirilebilecektir. Proje bileşenlerinin izdüşümlerinin (türbin temelleri, vinç pedleri, ulaşım yolları, şalt sahası, vb. dâhil) Lisans Alanı'nın yalnızca %2'sine denk gelen 31 hektarı kapsadığı da göz önünde bulundurulmalıdır. Dolayısı ile, inşaat döneminde uygulanacak olan geçici erişim kısıtlamalarının hayvancılık faaliyetleri üzerine önemli bit etkisi olması beklenmemektedir. Dahası, Kapsamlaştırma Toplantısı sırasında veya muhtarlar ve yerel halk ile yapılan ek istişareler sırasında inşaat dönemi geçici erişim kısıtlamaları bir sorun olarak dile getirilmemiştir. İşletme döneminde ise, şalt sahası dışındaki Proje bileşenleri (türbinler dâhil) çitle çevrilmeyecek, bu nedenle Lisans Alanı erişim kısıtlamaları işletme dönemi için bir sorun teşkil etmeyecektir.

Hayvanlar üzerinde Lisans Alanı'nın kuzeyinde bulunan ana ulaşım yolunu takip edecek inşaat trafiği kaynaklı risklerin önlenmesi için Proje Şirketi Trafik ve Ulaşım Yönetim Planı'na uygun olarak ulaşım yollarını hayvan geçişinin etkilenmemesini sağlayacak genişlikte tasarlayacaktır. Bu kapsamda Yeşilköy mahallesi çobanları ile mobilizasyon çalışmaları başlamadan önce istişare faaliyetleri gerçekleştirilecektir.

Ek olarak, Proje Fuat RES'in mevcut ulaşım yolunu kullanacaktır. Yeni ulaşım yolu inşaatı olmayacağından, yol inşaatı ile ilişkili potansiyel etki ve riskler en aza indirilmiş olacak ve Lisans Alanı'ndaki saha ulaşım yolları ile sınırlı kalacaktır. Bu saha ulaşım yolları da mümkün olduğu kadar mevcut orman yolları ve yangın kırıcı yolları takip edecek, böylece yol inşası ile ilişkili potansiyel etkiler en aza indirilecektir. Ayrıca, Proje Şirketi inşaat başlamadan önce bir Trafik ve Ulaşım Yönetim Planı geliştirecek ve Proje'nin inşaat aşaması süresince bu planı uygulayacaktır. Önlemlerin etkin bir şekilde uygulanması ile Proje'nin Lisans Alanı ve çevresinde gerçekleştirilen hayvancılık faaliyetleri üzerine herhangi bir önemli etkisi olması beklenmemektedir (hayvancılık faaliyetleri üzerine detaylı değerlendirme ÇSED Raporu Bölüm 13 "Sosyo-ekonomi" kapsamında sunulmaktadır). Diğer yandan, Proje Şirketi kendisinin veya yüklenicilerinin hayvancılık faaliyetleri üzerine herhangi bir beklenmedik etkisini/ zararını, böyle bit etki belirlendiği ve Proje Şirketi ile ilgili makamlar tarafından yürütülecek araştırmalar ile doğrulandığı anda tazmin edecektir.

Elektrik çarpması riskine istinaden, seçilen teknoloji nedeniyle trafolar türbinlerin içinde olacaktır ve otlatılan hayvanlar için elektrik çarpması riski olmayacaktır (hayvanların türbinlerin kurulacağı yüksekliklere çıkması halinde). Türbinler ile elektrik çarpması riski tasarım ile önlendiğinden, türbinler çit ile çevrilmeyecektir (yalnızca şalt sahası çevrilecektir):

Şekil 2-3. Aralık 2017 tarihli Sosyal Saha Çalışması sırasında belirlenen Kışlık Arı Kovanlarının lokasyonları

3. Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Çerçevesi Geri Planı

Proje Şirketinin kendi Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikası kapsamındaki tüm başlıklarda, devlet kurumları ve sivil toplum örgütlerinin yanı sıra yerel halk ile açık ve etkin bir biçimde iletişime geçmeye bağlı olması sebebiyle, Proje Şirketi, Mayıs 2017'de Projenin satın alınmasından sonraki dönemde kurumsal standartlarına uygun paydaş katılım faaliyetleri yürütmeye başlamıştır.

Uluslararası Kreditorlerin şartlarına uymak için Ekim 2017 tarihinde Çevre ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (ÇSED) çalışmaları başlatılmıştır. ÇSED çalışmalarının bir parçası olarak, 4 Ekim 2017 tarihinde Cumalı Mahallesi Halkın Katılımı Toplantısı (HKT) yapılmış olup, HKT ile beraber, etkilenen topluluklarla da istişare faaliyetleri başlatılmıştır. Sosyo-ekonomik çalışmalar sırasında, bahse konu Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin Çerçevesi'nin oluşturulması için gerek duyulacak hususlar ve Projenin olası sosyal etkilerini hafifletme tedbirleri belirlenmiştir.

Proje Şirketi, Projeden Etkilenen Kişilere (PEK'ler) ait geçim kaynakları üzerindeki olası etkileri en aza indirmek amacıyla alternatif sosyo-ekonomik faaliyetler sunan bu Çerçeve'yi hazırlamak için bağımsız ÇSED danışmanı AECOM'u ("ÇSED Danışmanı") görevlendirmiştir.

Proje Şirketi, Projenin etkilenen topluluklara olan faydalarını en üst düzeye çıkarmak için bir Toplumsal Kalkınma Programı (TKP) oluşturacaktır. Ancak, TKP faaliyetleri ile bu Çerçeve'de önerilen faaliyetler arasındaki ayrıma dikkat edilmesi önemlidir. Bu doküman, Kreditorlerin şartlarına verilen bir yanıt olup bu nedenle kredi sözleşmesi çerçevesindeki taahhütlerin bir parçasını oluşturmaktadır. TKP faaliyetleri tamamlayıcı nitelikte olup Kreditorlerin koyduğu bir şart değildir. Çerçeve'de sadece arazileri etkilenecek olan kişiler (kayıtlı orman arazisi üzerindeki resmi olmayan kullanıcılar) için geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına yönelik önlemler ve geçim kaynakları Proje çerçevesindeki inşaat faaliyetlerinden etkilenebilecek kişilere yönelik tazmin önlemleri yer almaktadır. Buna rağmen, Çerçeve'de ve TKP faaliyetlerinin bütünleştirilmesine yönelik bir benzeşme durumu söz konusu olduğunda, bu dokümanda fırsatlar da vurgulanmaktadır.

4. Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazminine İlişkin Yasal Çerçeve

4.1 Ulusal Mevzuat

Mersinli RES Lisans Alanı orman arazisi ve özel mülkiyete kayıtlı parsellerden (kısıtlı oranda) oluşmaktadır ve özel araziler çoğunlukla tarım amaçlı kullanılmaktadır. 31 ha alanı kaplayan, türbinler ulaşım yolları ve ENH bağlantısı da dâhil Proje birimlerinin tamamı kayıtlı orman arazileri üzerinde bulunmaktadır ve özel mülkiyetteki araziler üzerine bir etki olmayacaktır. Dolayısı ile, Proje ulusal mevzuat gereğince Orman Yasası (Kanun No: 6831) hükümlerine tabidir ve özel araziler üzerine bir etki olmadığından Kamulaştırma Kanunu (Kanun No: 2942) kapsamında muaftır.

Tamamen kayıtlı orman arazisine karşılık gelen türbinlerin, ulaşım yollarının ve diğer proje birimlerinin izdüşüm alanları için Orman idarelerinden Orman İzni alınacaktır. Bu izin kapsamında, Proje Şirketinin, yalnızca izinli alanlarda faaliyet yürütme izni olacaktır. Lisans Alanının geriye kalan kısmı içinde kalan kayıtlı orman arazileri, Orman Yasası (Kanun No: 6831) doğrultusunda Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın mülkiyeti ve yetkisinde kalacaktır. Lisans Alanı içerisinde bulunan bu arazilerde yapılacak herhangi bir faaliyet (örneğin ağaç kesme) Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın iznine tabi olacaktır. İlgili ulusal yasa ve yönetmelikler doğrultusunda, Projenin Lisans Alanının geriye kalan kısmında bulunan özel mülkiyete ait parsellerde (bu parsellerin hiçbiri Proje birimlerinin izdüşüm alanı içerisinde bulunmamaktadır) hâlihazırda yürütülüyor olan faaliyetlerle (örneğin tarım) etkileşimi bulunmayacaktır.

Orman Kanunu, Madde 2/B kapsamında orman sınırları dışındaki alanları "31/12/1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş yerlerden; tarla, bağ, bahçe, meyvelik, zeytinlik, fındıklık, fıstıklık (antep fıstığı, çam fıstığı) gibi çeşitli tarım alanları veya otlak, kışlak, yaylak gibi hayvancılıkta kullanılmasında yarar olduğu tespit edilen araziler ile şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerleşim alanları" olarak tanımlamaktadır. Buna uygun olarak, orman sınırları dışına çıkartılan bu yerler Devlete ait ise Hazine adına, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ise bu müesseseler adına, hususi orman ise sahipleri adına orman sınırları dışına çıkartılır. Madde 2/B uygulaması tamamlandığında, Orman Kadastro ve 2/B Uygulama Yönetmeliği (Resmi Gazete tarihi: 20/11/2012, sayısı: 28473) ile uyumlu olarak tapu sicili kadastro prosedürü gerçekleştirilir. Orman Kanunu Madde 2/B, yukarıda bahsi geçen alanlar dışında orman sınırlarının hiçbir şekilde daraltılmayacağını da belirtmektedir.

Mersinli RES Lisans Alanı içerisindeki orman alanının resmi olmayan kullanıcıları, bu alanın özel mülkiyetine sahip değildir ve Orman Kanunu 2/B Maddesi hükümlerine de tabi değildir. Bu nedenle, ikisi de orman arazisi olarak kayıtlı olan 277/1 ve 277/2 parsellerinin resmi olmayan kullanıcıları olan kiraz yetiştiricileri ulusal mevzuat uyarınca geçim kaynakları yapılandırma veya tazmine hak sahibi değildir.

Ancak bu Çerçeve, EBRD PK 5'in yanı sıra IFC PS5 ile uyumlu olarak hazırlanmıştır ve bu gerekliliklerin ikisi de kayıtlı orman arazisinin resmi olmayan kullanıcılarını geçim kaynakları yapılandırma ve tazmin için hak sahibi olarak tanımlamaktadır ve bu nedenle bir Geçim Kaynakları Yeniden Yapılandırma ve Tazmin Planı'na konulardır.

4.2 Uluslararası Koşullar/Standartlar

4.2.1 EBRD Koşulları

Bu Projeye istinaden ekonomik yer değişimi ile ilgili EBRD PK 5 şartları, aşağıda belirtildiği gibi özetlenebilir:

- Alternatif proje tasarımları araştırılarak, mümkün olan her durumda Projeden kaynaklı ekonomik olarak yerinden edilmenin en aza indirilmesi veya önlenmesi. Yerinden edilme önlenemiyorsa geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin uygun bir eylem planı geliştirilmelidir.
- Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasıyla ilgili faaliyetlerin planlanmasını ve gerekli bilgi açıklama, istişare faaliyetleri ve etkilenen kişilerin bilinçli katılımı ile birlikte uygulanmasını sağlayarak, arazi alımından veya etkilenen kişilerin araziyi, fiziksel varlıkları veya doğal kaynakları kullanması ve bunlara erişmesi ile ilgili kısıtlamalardan kaynaklanan olumsuz sosyal ve ekonomik etkilerin en aza indirilmesi.
- Arazi üzerinde kanunen tanınan hakları veya hak talepleri olmayan (sınırlandırma tarihinde, projeden etkilenen alanda bulunan) kişiler dahil olmak üzere, yerleri değiştirilmiş kişilerin gelir elde etme kabiliyetinin ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi veya en azından projeden önceki seviyelere geri getirilmesi ve bu kişilerin geçiş süresi boyunca desteklenmesi.
- Yerinden edilmeden diğerlerine kıyasla daha fazla olumsuz etkilenebilecek ve geçim kaynağı yardımını ve ilgili kalkınma yardımlarını talep etmek veya bunlardan faydalanmak için kısıtlı olanağa sahip olabilecek (sınırlandırma tarihinde, projeden etkilenen alanda bulunan) yoksul veya hassas bireylere veya gruplara yardım etmek için özel hazırlıkların yapılması.
- Yerinden edilmiş kişilerin yer değişimi ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ile ilgili olarak dile getirdiği spesifik hususları vaktinde almak ve ele almak için bir şikâyet mekanizmasının oluşturulması.

Yukarıdaki liste, sadece EBRD PK 5 şartlarının bir özeti olup, ilgili politikanın tam metnine (EBRD, 2014) istinaden nitelendirilir.

4.2.2 IFC Standartları ve Kılavuz Dokümanları

Projenin sosyal boyutları bakımından Proje Şirketi, Uluslararası Finans Kurumu (IFC) Politikaları ve Kılavuzları'nın yer aldığı spesifik dokümanları göz önünde bulundurmıştır. Bu dokümanlar, aşağıdaki belirtildiği gibidir:

- Performans Standardı 5: Ocak 2012'de güncellenen Arazi Alımları ve Zorunlu Yeniden Yerleştirme
- Kılavuz Notu 5: Ocak 2012'de güncellenen Arazi Alımları ve Zorunlu Yeniden Yerleştirme
- Plan'ın hazırlanmasında kullanılan Yeniden Yerleştirme ile İlgili Eylem Planının Hazırlanmasına İlişkin IFC El Kitabı

IFC Performans Standardı (PS) 5'te Projeye ilişkili arazinin alımının ve arazi kullanımıyla ilgili kısıtlamaların bu araziye kullanan topluluklar ve kişiler üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceği kabul edilmektedir. Zorunlu yeniden yerleştirme, Projeye ilişkili arazi ediniminin ve/veya arazi kullanımıyla ilgili kısıtlamalar sonucunda hem fiziksel yerinden edilmeyi (başka bir yere taşınmaları ve barındıkları yeri kaybetmeleri) hem de ekonomik olarak yerinden edilmesini (varlıkları veya varlıklara erişimi kaybetmeleri yüzünden gelir kaynağı veya diğer geçim kaynaklarının kaybı) ifade eder.

Projede sadece ekonomik yerinden edilmenin yer alması durumunda müşteri, etkilenen kişileri ve/veya toplulukları tazmin etmek ve IFC PS 5'teki hedefleri yerine getiren diğer yardımları sunmak için Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planı'nı oluşturmalıdır.

Oluşturulacak olan Plan, en azından aşağıdaki unsurları kapsayacaktır:

- Yerinden edilmiş kişilerle ilgili nüfus araştırması ve varlıkların değerinin tespiti;
- Sağlanacak tazminatın ve diğer yardımın tanımı;
- Ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilerle kabul edilebilir alternatifler hakkında yapılacak müzakereler;
- Şikayetlerin giderilmesine yönelik uygulama ve prosedürlerle ilgili kurumsal sorumluluk;
- İzleme ve uygulama ile ilgili düzenlemeler ve
- Zaman çizelgesi ve bütçe.

4.3 Boşluk Analizi

Türk mevzuatı ile EBRD Performans Koşulları (PK5) ve IFC Performans Standartları (PS5) arasındaki ana farklarının tespitine yönelik yapılan boşluk analizi Tablo 4-1'de özetlenmiştir.

Tablo 4-1 Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini Hakkında Türk Mevzuatı ile EBRD Politikaları ve IFC Standartları Arasındaki Farklar

Konu	EBRD PK5	IFC PS5	Türk Mevzuatı
Yerinden edilmenin önlenmesi veya en aza indirilmesi/ Proje Tasarımı	Müşteri, bir yandan çevresel, sosyal ve finansal maliyetler ile yararlar arasında denge sağlarken, fiziksel ve/veya ekonomik olarak yerinden edilmeleri engellemek veya azaltmak için uygulanabilecek alternatif projelendirmeleri değerlendirecektir.	Müşteri, bir yandan çevresel, sosyal ve finansal maliyetler ile yararlar arasında denge sağlarken, fiziksel ve/veya ekonomik olarak yerinden edilmeleri engellemek veya azaltmak için uygulanabilecek alternatif projelendirmeleri değerlendirecektir.	Yerinden edilmenin en aza indirilmesine ilişkin olarak alternatif proje tasarımlarının değerlendirilmesi veya geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması çerçevesi/planı ile ilgili Türk mevzuatında, hiçbir kanuni gereklilik söz konusu değildir.
İstişare/Halkın katılımı	Etkilenen kişilere uygunluk şartlarına, tazminat paketleriyle ilgili pazarlığa, yeniden yerleştirmeye yönelik desteğe, önerilen yeniden yerleştirme sahalarının ve önerilen zamanlamanın uygunluğuna katılma fırsatı verilecektir. İstişare faaliyetleri, tazminat ödeme ve yeniden yerleştirme sürecinin uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi sırasında devam edecektir. Müşteri, arazi alımı, yeniden yerleştirme ve geçim kaynakları ile ilgili konularda etkilenen kişilerle görüşmeli ve projenin farklı aşamalarında ilgili dokümanları açıklamalıdır. İstişare faaliyetleri, etkilenen her grup ve kesimden insanın katılım göstermesine olanak tanıyacak şekilde anlamlı ve kapsayıcı olmalıdır.	Müşteri, PS 1'de açıklanan paydaş katılım süreci aracılığıyla ev sahibi topluluklar dâhil etkilenen topluluklar ile ilgilenecektir. Yeniden yerleştirme ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ile ilgili karar alma süreçleri, uygulanabilir olduğunda seçenekleri ve alternatifleri kapsamalıdır. PS 5'teki hedeflerle tutarlı sonuçlar elde etmek amacıyla, tazminat ödemeleri, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve yeniden yerleştirme faaliyetleri planlanırken, uygulanırken, izlenirken ve değerlendirilirken ilgili bilgilerin açıklanması ve Etkilenen Toplulukların ve kişilerin katılımı devam edecektir.	Arazi alımından önce hiçbir sosyal çalışma, araştırma ve görüşme gerekli değildir. Önerilen Proje için mecburi olmayan Kamulaştırma Kanununun 10. Maddesi kapsamında sadece taşınmaz varlıkların anlaşmalı satın alınmasıyla ilgili istişarelerin yapılması gereklidir. Türk mevzuatı PEKlerle sürekli istişareyi şart koşmamaktadır.
Zorunlu Yeniden Yerleştirme ve/veya Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Çerçevesi	Fiziksel ve/veya ekonomik yerinden edilmeye neden olabilecek arazi alımı veya arazi kullanımına getirilen kısıtlamaların niteliği veya boyutunun proje geliştirme aşamasından dolayı tam olarak bilinmediği durumlarda müşteri bir Zorunlu Yeniden Yerleştirme ve/veya Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Çerçevesi hazırlayacaktır. Bu çerçeve, genel prensipleri, prosedürleri ve hak sahipliği çerçevesini bu PK ile uyumlu olarak belirleyecektir. Her bir proje bileşeni belirlendiğinde ve gerekli bilgi hazır hale geldiğinde, çerçeve detaylı bir Zorunlu Yeniden Yerleştirme Planına temel oluşturacaktır.	Geçim kaynakları araziye bağlı olan kişilerde, verimi, potansiyeli ve yeri bakımından kombine avantajlara sahip yeniden yerleştirmeye konu arazi ve en azından kaybedilenle eşdeğerde diğer faktörler öncelik konusu olarak teklif edilmelidir.	Sosyal etki değerlendirmesinin ve/veya yeniden yerleştirme eylem planının veya Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması Planının hazırlanmasına dair kanuni bir hüküm söz konusu değildir.
Yerinden edilen kişiler için tazmin	Müşteri, kaybettikleri varlıklar için tüm yerinden edilen kişiler ve halklara, tam yenileme maliyetinde tazmin ve başka destekler sağlayacaktır. Arazi üzerinde tanınabilen hakkı bulunan ve bulunmayan ekonomik olarak yerinden edilmiş kişiler, arazi dışında kaybettikleri varlıklar (rekolte, sulama altyapısı ve arazi üzerinde yapılan diğer iyileştirmeler gibi) için tam yenileme maliyetinden müşteri tarafından tazmin edilecektir. Müşteri, hak sahipliği için son	Yerinden edilme önlenemiyorsa müşteri, yeri değiştirilmiş topluluklara ve kişilere yeniden yerleştirmenin tam yenileme maliyeti üzerinden varlıkların kaybına ilişkin bir tazminat ve yaşam standartlarını veya geçim kaynaklarını iyileştirmelerine veya yeniden yapılandırmalarına yardımcı olacak başka bir yardımı teklif edecektir.	Türk mevzuatı, orman arazisi, mera arazisi gibi arazileri kullanan PEKler için tazmin ödenmesini gerektirmektedir. Tazminat bedelinin, yeniden yerleştirmenin tam ikame bedelini yansıtacağını belirleyen hiçbir kanuni hüküm bulunmamaktadır.

Konu	EBRD PK5	IFC PS5	Türk Mevzuatı
	başvuru tarihinden sonra proje alanına yerlesen fırsatçı yerleşimcileri tazminat vermek veya yardım sağlamak zorunda değildir.		
Şikâyet Mekanizması	Müşteri, projenin geliştirilme aşamasının olabildiğince başında etkili bir şikâyet mekanizması oluşturacaktır. Yerinden edilmiş kişilerin veya ev sahibi topluluğun üyelerinin tazminat ve yer değiştirmeye ilişkin endişelerinin zamanında dinlemesini ve bu endişelerin giderilmesini sağlamak üzere, Şikâyet Mekanizması bu PK ile ve PK10 hedef ve prensipleri ile uyumlu olacaktır. Bu, anlaşmazlıkların tarafsız bir şekilde çözülmesini sağlayan bir başvuru mekanizmasını da içerecektir.	Müşteri, projenin geliştirilme aşamasının olabildiğince başında Performans Standardı 1'e uygun bir şikâyet mekanizması oluşturacaktır. Şikâyet mekanizması müşterinin, yerinden edilmiş kişilerin veya ev sahibi topluluğun üyelerinin tazminat ve yer değiştirmeye ilişkin endişelerini zamanında dinlemesini ve bu endişeleri gidermesini sağlar. Bu, anlaşmazlıkların tarafsız bir şekilde çözülmesini sağlayan bir başvuru mekanizmasını da içerir.	Türkiye'de "Bilgi Edinme Hakkı Kanunu" söz konusudur. Şikâyet sahipleri, dilekçelerle beraber aşağıda bahsedilen yetkili makamlara başvurabilir; <ul style="list-style-type: none"> • Bölge müdürlüğü, • Valilik ve Kaymakamlık, • Genel Müdürlük, • Bakanlık, • Başbakanlık, • Meclis Dilekçe Komisyonu ve Başkanlık. Dilekçelere, 30 gün içinde yanıt verilir. Diğer yandan, bilgiyle ilgili olarak devlet kurumlarının kendi web sayfalarında bilgi (bilgi alma) bölümleri vardır. Bu uygulamalara internet üzerinden 15 gün içinde yanıt verilir. Yukarıda bahsedilen kanalların dışında, Projeye özgü bir şikâyet mekanizmasının oluşturulmasına dair hiçbir kanuni şart söz konusu değildir.
Hassas gruplar	Müşteri, dezavantajlı veya hassas kişileri veya grupları dikkate alacaktır. Zorunlu yeniden yerleştirme sürecinde hassas grupların dezavantajlı konuma düşmemesi, tamamen bilgilendirilmesi ve haklarından haberdar olması, yeniden yerleşim fırsatlarından ve faydalarından eşit şekilde yararlanabilmesi için Müşteri özellikle önlemler alacaktır. Bu gruplar çevresel ve sosyal değerlendirme işlemi ile belirlenmelidir (PK1'de çerçevesi çizildiği üzere).	Yoksul ve hassas grupların ihtiyaçlarına özel önem verilecektir.	Arazi edinimi ve zorunlu yeniden yerleştirme sürecinde hassas grupların belirlenmesiyle ilgili hiçbir kanuni şart söz konusu değildir.

5. Çerçeve'nin Amaçları ve Esasları

5.1 Amaçlar

Bu dokümanın amacı, Projeden etkilenen kişiler için geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına ilişkin seçenekler sunmaya yönelik bir plan sağlamaktır. Bu dokümanın amaçları aşağıdaki gibidir:

- Bölgedeki geçim kaynakları hakkında geçmiş bilgi sunmak;
- Etkilenen kişilerle yapılan istişare faaliyetlerinin bulguları hakkında rapor sunmak;
- Proje'nin geçim kaynakları üzerine etkisini analiz etmek;
- Proje Şirketinin sağlayabileceği, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına yönelik uygun seçenekleri ve alternatif ekonomik faaliyetleri belirlemek ve
- Faaliyetler ve programlar ile ilgili bir uygulama takvimini belirlemek.

Bu dokümanda, uygulamaya ilişkin öneriler belirtilmekte olup, katılım faaliyetini yürütecek aktörlerin görev ve sorumlulukları tanımlanmaktadır.

5.2 Çerçeve'nin Esasları

Proje kapsamında geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına yön veren temel esaslar, aşağıdaki gibidir:

- Proje Şirketi, fiziksel yeniden yerleştirme gerçekleştirmeyecektir (Projenin tasarımının bir parçası olarak Proje kapsamında fiziksel yeniden yerleştirme önceden yapılmamıştır, bu nedenle Proje çerçevesinde fiziksel yeniden yerleştirme gerçekleşmeyecektir).
- Proje Şirketi, kalıcı yapılar için gereken arazi alanını en aza indirmiş olup, inşaat faaliyetlerinin arazi kullanıcılarının kamuya açık araziye erişimini kesintiye uğratacağı veya engelleyeceği süreyi en aza indirecektir. (Proje sahasının ana girişinin yer alacağı Ruhsat Alanının sınırına kadar yaklaşık 13 km boyunca Fuat RES'teki mevcut erişim yolu kullanılacaktır).
- Proje Şirketi, ilgili yetkili makamlardan gerekli arazi kullanım haklarını (örn. Orman İzni) ve inşaat amacıyla araziye geçici veya kalıcı erişim iznini almak için Türkiye'deki hukuki süreçlere uyacaktır. Özel mülkiyete ait parsellerin kamulaştırma yoluyla satın alınması, Proje kapsamında değildir.
- Türkiye'deki kanuni şartlara ek olarak Proje Şirketi, IFC PS 5 ve EBRD PK 5 uyarınca Proje sonucunda arazilere ve doğal kaynaklara erişimden ekonomik açıdan uzak kalmış haneler için geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması gerekliliğini kabul etmektedir. Proje Şirketi, (sadece 12 No'lu Türbinin bulunduğu yerle sınırlı olacak şekilde) Projenin kapladığı alana denk düşen kayıtlı ormanlık arazilerin resmi olmayan kullanıcılarını gerektiği şekilde tazmin edecektir.
- Geçim kaynakları, sayım/envanter/kalitatif veriler gibi kanıtlara bağlı olarak aynı veya daha üst bir seviyede yeniden yapılandırılacak olup, bu yeniden yapılandırmaya aynı veya alternatif geçim kaynaklarının ve veya bunların kombinasyonunu devam ettirmeye yönelik yardım dâhil olabilir.
- Arazi erişimiyle ilgili kısıtlamaların bireysel hane seviyesinde tanımlanabilecek ve miktarı belirlenebilecek etkilere yol açtığı durumlarda, etkilenen hanelerin içinde buldukları duruma hangi yeniden yapılandırma yaklaşımının en uygun olduğunu seçme opsiyonu olmalıdır.
- Proje Şirketi, yoksul veya hassas olabilecek tüm bireyleri veya grupları göz önünde bulunduracaktır. Özellikle Proje Şirketi, hassas grupların geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması¹ sürecinde zarar görmemesini ve tamamen bilgilendirilmiş ve kendi haklarının farkında olmalarını ve de Proje çerçevesindeki yardımlardan eşit şekilde yararlanabilmelerini sağlamak için gerekli tedbirleri alacaktır.

¹ EBRD Çevresel ve Sosyal Politika (2014) kapsamında hassas gruplar, toplumsal cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, din, etnik köken, yerli halk statüsü, yaş, engellilik, ekonomik dezavantaj veya sosyal statü nedeniyle diğer kişilere göre proje etkilerinden daha olumsuz etkilenebilecek olan ve projenin sağladığı faydaları talep etme veya bunlardan yararlanma yetisi sınırlı olabilecek kişileri ifade eder. Hassas bireyler ve/veya gruplar ayrıca yoksulluk sınırının altında yaşayanları, toprağı olmayanları, yaşlıları, kadın ve çocukların aile reisi olduğu hane halklarını, mültecileri, kendi ülkelerinde yerinden edilmiş olan insanları, etnik azınlıkları, doğal kaynağa bağımlı toplulukları veya ulusal mevzuatın ve/veya uluslararası hukukun koruma sağlamadığı diğer yerinden edilmiş kişileri de içerebilir, ancak bunlarla sınırlı değildir.

6. Çerçeve'nin Hazırlanmasına Yönelik İstişare Faaliyetleri

ÇED çalışmalarının bir parçası olarak gerçekleştirilmiş katılım/istişare faaliyetlerinin bir listesi Tablo 6-2'de verilmiştir. Yürütülen istişare faaliyetlerinin detayları ise ilerleyen bölümlerde sunulmaktadır.

Tablo 6-1 Katılım/İstişare Faaliyetlerinin Listesi (Ocak 2018 itibariyle)

Toplantı Türü	Şirket/Katılımcılar	Toplantı Tarihi
Yerel Topluluklar ile Yapılan Toplantı	Marmariç Permakültür Köyü Topluluğu Proje Şirketi AECOM	13 Temmuz 2017 28 Temmuz 2017 3 Ekim 2017
Projeden Etkilenen Kişiler ile Yürütülen İstişare Faaliyetleri	12. Türbin lokasyonunun izdüşümünde yer alan orman arzisinin kullanıcısı (Kardeş – 2) Proje Şirketi AECOM	3 Ekim 2017
Halkla İstişare Toplantısı	Yerel Topluluk Üyeleri (32 kişi) Proje Şirketi AECOM	4 Ekim 2017
Kilit Bilgilendirici Kişilerle Yapılan Görüşmeler	Cumalı, Çınardibi, Dağtekte, Dernekli, Dereköy, Gökyaka, Helvacı, Karakızlar, Karaot, Ormanköy ve Yeşilköy mahallelerinin muhtarları	Ekim 2017
Arı Uzmanı ile Yapılan Görüşme	Ankara Üniversitesi, Biyoloji Bölümü (akademisyen)	24 Ekim 2017
Kilit Bilgilendirici Kişilerle Yapılan Görüşmeler	Çınardibi ve Dağtekte mahallelerinin muhtarları Proje Şirketi AECOM	20 Aralık 2017
Projeden Etkilenen Kişiler ile Yürütülen İstişare Faaliyetleri	12. Türbin lokasyonunun izdüşümünde yer alan kayıtlı orman arzisinin kullanıcısı (Kardeş – 1)12. Türbin lokasyonunun izdüşümünde yer alan kayıtlı orman arzisinin kullanıcısı (Kardeş – 2) Proje Şirketi AECOM	21 Aralık 2017
İlçe Tarım Müdürlükleri ile Yapılan Görüşmeler	Bayındır İlçe Tarım Müdürü Yardımcısı Kemalpaşa İlçe Tarım Müdürü Proje Şirketi AECOM	20-21 Aralık 2017
İzmir Arı Yetiştiricileri Birliği ile Yapılan Grüşmeler	Gıda Bölümü Başkanı Proje Şirketi AECOM	22 Aralık 2017
Projeden Etkilenen Kişiler ile Yürütülen İstişare Faaliyetleri	12. Türbin lokasyonunun izdüşümünde yer alan kayıtlı orman arzisinin kullanıcısı (Kardeş – 1)12. Türbin lokasyonunun izdüşümünde yer alan kayıtlı orman arzisinin kullanıcısı (Kardeş – 2)Proje Şirketi	16 Ocak 2018
İlçe Tarım Müdürlükleri ile Yapılan Görüşmeler	Bayındır İlçe Tarım Müdürü Kemalpaşa İlçe Tarım Müdürü Torbalı İlçe Tarım Müdürü Proje Şirketi	30-31 Ocak 2018

6.1 Cumalı Mahallesindeki Halkla İstişare Toplantısı

Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (ÇSED) Danışmanı tarafından yapılan ÇSED çalışmalarının bir parçası olarak, biri Cumalı mahallesinde, diğeri Çınardibi mahallesinde olmak üzere iki Halkla İstişare Toplantısı (HİT'ler veya Kapsam Belirleme Toplantıları) planlanmıştır. Cumalı mahallesindeki Halkla İstişare (Kapsam Belirleme) Toplantısı, 4 Ekim 2017 tarihinde yapılmıştır.

Kapsam Belirleme Toplantısı, Proje Şirketinin temsilcileri (teknik ve çevresel proje müdürleri dâhil Dubai ve Türkiye'deki ofislerden gelen temsilciler) ile Bağımsız ÇSED Danışmanının (AECOM) katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Toplantıya yaklaşık 30 kişi katılarak gerçekleştirilmiştir. Her ne kadar toplumun tüm üyelerinin görebileceği halka açık yerlere ilanlar asılmış olsa da katılımcılar sadece Cumalı ve Yeşilköy mahallelerinden gelenler olmuştur. Cumalı mahallesinin muhtarı da katılım göstermiştir.

Toplantı sırasında katılımcılar tarafından yöneltilen sorular, sorunlar, hususlar ve öneriler aşağıdaki ana konular üzerinde yoğunlaşmıştır:

- Projenin yerel halka faydaları
- Türbinlerin ve ulaşım yollarının yerleri
- Olası çevresel etkiler (örn. gürültü, toz)
- Trafikten kaynaklı etkiler
- Ulaşım/erişim kısıtlamaları

6.2 Kilit Bilgilendirici Kişilerle Gerçekleştirilen Toplantılar

Ekim 2017'de, Proje Alanının 5 km'lik çevresinde yer alan yerleşimler olan Çınardibi, Dernekli, Cumalı, Dereköy, Gökyaka, Yeşilköy, Dağtekte, Helvacı, Karakızlar, Karaot ve Ormanköy mahallelerinin muhtarları ile birlikte ÇSED Danışmanının sosyal uzmanı tarafından kilit bilgilendirici kişilerle toplantılar yapılmıştır. Bu toplantıların temel amacı, yerleşimlerdeki yerel sosyo-ekonomik koşullar hakkında bilgi toplamak ve ilerideki paydaş katılım faaliyetleri ile toplumsal kalkınma stratejilerinin ana hatlarının çizilmesi amacıyla görüşülen yerleşimlerin algısı ve beklentileri hakkında derinlemesine bilgi edinmek olmuştur.

6.3 Projeden Etkilenen Kişiler (PEKler) ile Yapılan İstişare Faaliyetleri

6.3.1 Türbin-12 Konumunda Orman Olarak Kayıtlı Parsellerde Kirazcılık Faaliyetleri Yürüten PEKler

Lisans alanı esas olarak kayıtlı orman arazilerinden oluşurken, bazı özel mülkiyetteki araziler de Lisans Alanı içerisinde bulunmaktadır. Ancak, Proje bileşenlerinin izdüşüm alanları tamamen orman arazilerine denk geldiğinden, Proje herhangi bir özel arazi için arazi edinimini içermeyecektir. Diğer yandan, Türbin-13 konumunda, 2 adet orman alanı olarak kayıtlı parselde kirazcılık faaliyetleri sürdürülmüştür (parsel numaraları 277/1 ve 277/2'dir). Bölüm 2.3.1'de detaylı olarak açıklandığı üzere, bu kayıtlı orman parsellerini resmi olmadan kullanan 2 kardeş bulunmaktadır. Bu kardeşlerden biri iki parselde de bulunan kiraz ağaçlarının sahibi iken (yaklaşık 0,97 hektar alanda), diğer kardeş ise Parsel 277/2'nin boş kısmı ile ilgilidir (0,6 hektar). İlgili parsellerin mülkiyet durumunu anlamak ve etkilenen kişileri (arazi kullanıcılarını) ve sosyo-ekonomik durumlarını, arazi alımından kaynaklı etkilerin önemini ve geçim kaynaklarının yeniden yapılması için geliştirilebilecek olası hafifletme alternatiflerini belirlemek için Proje Şirketi ve ayrıca ÇSED Danışmanı tarafından resmi olmayan kullanıcılarla birden fazla görüşme yapılmıştır. ÇSED'in bir parçası olarak, Parsel 277/2'nin boş kısmı ile ilgili PEK ile 3 Ekim 2017 tarihinde ilk görüşme gerçekleştirilmiştir. Bunu takiben, ÇSED Danışmanı tarafından 20-22 Aralık 2017 tarihlerinde ek bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşme sırasında, kiraz ağaçlarının esas sahibi olan PEK de dâhil olmak üzere, tüm PEK'ler ile görüşülmüş olup, (resmi olmayan mülkiyete bağlı olarak) parsellerin gerçek sınırları belirlenmiştir. Bu görüşmeler kapsamında elde edilen bilgilere dair detaylar Bölüm 2.3.1'de sunulmuştur. Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini Planı'nın geliştirilmesi için gereken ek bilgileri edinmek üzere bu PEKler ile ek istişareler de gerçekleştirilecektir.

6.3.2 Arıcılık Faaliyetleri Yürüten PEKler

Lisans Alanı yakın çevresinde faaliyetler yürüten arı yetiştiricileri açısından, bilginin ilk olarak mahalle muhtarları ile gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla toplanmıştır. İlçe Tarım Müdürlüğü ve İzmir İli Arı Yetiştiricileri Birliği ile arı yetiştiricisi PEKlere dair ek bilgi edinmek üzere gerçekleştirilen ek istişarelerin bulguları ise aşağıda Bölüm 6.4 ve Bölüm 6.5'de ayrı ayrı sunulmaktadır.

Muhtar görüşmeleri yoluyla elde edilen yerel arı yetiştiriciliğine dair bilgiler Bölüm 2.3.2'de sunulmaktadır. Görüşülen muhtarlardan Gökyaka mahallesi muhtarının kendisinin de bir arı yetiştiricisi olduğu ve bölgedeki arıcılık faaliyetlerine dair geniş bilgisi olduğu dikkate alınmalıdır.

Ayrıca, ÇSED Danışmanının Dereköy arı yetiştiricileri ile istişare için, Proje Şirketi'nin mahalle sakinleri ile belirli bir mutabakat seviyesine varmasını beklemek durumunda kaldığı da dikkate alınmalıdır. Bu Çerçeve hazırlanmadan önce ilgili sorunlar çözümlenemediğinden, bu mahalledeki arı yetiştiricileri ile görüşmeler mümkün olmamıştır. Dereköy mahallesinde yaşayan arı yetiştiricileri ile istişareler, Proje PKP'sinin uygulamasının bir parçası olarak gerçekleştirilecektir.

6.4 İlçe Devlet Daireleri ile Gerçekleştirilen İstişare Faaliyetleri

Proje Alanında PEK'ler tarafından gerçekleştirilen tarım faaliyetlerini anlamak için Kemalpaşa ve Bayındır ilçelerindeki İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ile 20-22 Aralık 2017 tarihlerinde ek toplantılar planlanıp yapılmıştır. Toplantılarda, bölgede yapılmakta olan tarım ve hayvancılık faaliyetleri ile ilgili temel bilgiler alınmıştır. Diğer yandan, devlet yetkilileri Projenin olası çevresel ve sosyal etkileri hakkında da bilgilendirilmiştir. Toplantı sırasında Mersinli RES ruhsat alanını ve türbin lokasyonlarını gösteren (A3 formatında) büyük ölçekli bir harita sunulmuş olup, yetkililerle olası çevresel ve sosyal riskler görüşülmüştür. Toplantılarda devlet yetkililerinin ifade ettiği hususlar ve yorumlar, aşağıdaki Tablo 6-1'de özetlenmiştir.

Tablo 6-2 Toplantılarda Devlet Yetkililerinin (Kemalpaşa ve Bayındır İlçeleri Gıda, Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlükleri) İfade Ettiği Hususlar ve Yorumlar

Ana Çevresel ve Sosyal Konu	
Geçim Üzerindeki Etki	<p>Kaynağı Arıcılık faaliyeti, bölgedeki bazı haneler için önemli geçim kaynaklarından biridir. İnşaat aşamasında olası toz üretiminin yaratacağı etki, bu geçim kaynaklarını etkileyebilir. Projenin inşaat aşamasında ilgili hafifletme tedbirleri alınmalıdır.</p> <p>Bölgedeki önceki RES Projelerinin arıcılık üzerinde şimdiye kadar gözlemlenebilir olumsuz etkiler yaratmadığına dikkat edilmelidir.</p>
Erişim/Ulaşım Kısıtlaması	<p>Projeye özgü hafifletme tedbirleri oluşturulurken bölgedeki otlama faaliyetleri de göz önünde bulundurulmalıdır.</p>
Paydaşlara Bildirimde Bulunma	<p>Arı yetiştiricileri, arı kovanlarını yerleştirmeye karar verirken İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne başvurmak zorundadır. Dolayısıyla Müdürlüğün, arı yetiştiricilerine bildirimde bulunması için Proje kapsamındaki gelecek inşaat faaliyetlerinin yapılacağı yerler hakkında bilgilendirilmesi gereklidir.</p>
Toplumsal Kalkınma	<p>Projenin sağlayacağı yararları artırmak için devlet yetkilileri tarafından aşağıdaki toplumsal kalkınma projeleri istenmiştir:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Arı yetiştiricilerine eğitim verilmesi; -Projeden etkilenen yerleşimlerde yaşayan kişilerin tarım ve hayvan kooperatifleri gibi kuruluşlar kurması yönünde teşvik edilmesi ve -Projenin inşaat aşamasında istihdam fırsatlarının sunulması.

İzmir Milli Emlak Genel Müdürlüğü ile ek toplantılar yapılmıştır. Toplantı sırasında, Projenin inşaat aşamasında oluşturabilecek olası geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazminine yönelik stratejiler tartışılmıştır. Toplantıların sonuçları, Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin Çerçevesi'nin hazırlanması sırasında değerlendirilmiştir.

6.5 İzmir Arı Yetiştiricileri Birliği ile İstişareler

Yukarıda bahsedilen toplantılardan ayrı olarak, İzmir Arı Yetiştiricileri Birliği yönetim kurulu üyesi ile ek bir görüşme yapılmıştır. İzmir Arı Yetiştiricileri Birliği yönetim kurulu üyesi ile Projenin arıcılık faaliyetleri üzerindeki potansiyel etkileri ile olası toplumsal kalkınma faaliyetleri görüşülmüştür. Toplantı sırasında yönetim kurulu üyesi tarafından aşağıdaki konulara vurgu yapılmıştır:

- Projenin inşaat aşamasında toz bastırma gibi ilgili hafifletme tedbirleri alınmalıdır;
- Arı yetiştiricileri, Proje kapsamındaki gelecek inşaat faaliyetlerinin yapılacağı yerler hakkında vaktinde bilgilendirilmelidir;
- Mevsim (Mart ve Nisan) başında Proje Şirketi tarafından arı yetiştiricilere kraliçe arılar tedarik edilebilir; ve
- Arı yetiştiricilerinin kovanlarını yerleştirdiği belli alanlara (lavanta gibi) spesifik çiçekler ekilebilir.

7. Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin

7.1 Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması için Uygunluk

Kayıtlı kişilere ek olarak, IFC Standartları ve EBRD Koşulları çerçevesinde kayıtlı olmayan arazi sahipleri ile kullanıcılarının da gelir kaybı için tazminat hakkı vardır. Mülk sahipleri ve kullanıcıları, komşuların ve yerel yetkililerin (bu durumda mahalle muhtarlarının) şahitlik etmesi yoluyla varlığın kendilerine ait olduğunu kanıtlamaları durumunda, etkilenen yapılar/ağaçlar/ekili ürünlerin tazmini ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması için hak sahibi olacaktır. T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın mülkiyetinde olan orman arazileri herhangi bir hak sahipliğine konu olması söz konusu değildir. Proje'den doğrudan etkilenen kişilere sunulacak yeniden yapılandırma ve/veya tazmin yöntemleri geçim kaynağının etkilenme şekline bağlı olarak değişiklik gösterebilecektir.

Mersinli RES Projesi kapsamında, geçim kaynakları etkilenecek olan PEK'ler Çerçeve faaliyetlerine ve bu Çerçeve kapsamındaki hak sahipliğiyle ilgili tedbirlere hakkı vardır. Bu kişilerin haklarının olduğu, Çerçeve ile ilgili olarak tüm PEK'ler hakkında toplanan, 20-22 Aralık 2017 tarihlerinde yapılan nüfus araştırmaları verileri ile doğrulanmıştır. Nüfus araştırması sonucunda, 1 haneyi oluşturan 4 bireyin geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasına hakkı olduğu tespit edilmiştir. Hane halkı reisi, (12 No'lu Türbinin kapladığı alandaki 277/1 ve 277/2 No'lu) etkilenen parsellerin mevcut kullanıcısı ve var olan kiraz ağaçlarının sahibi olan Kardeş – 1'dir.

Alınacak etki azaltıcı önlemler sayesinde Proje'nin inşaat aşamasında arıcılık faaliyetleri üzerinde önemli etkiler öngörülmesi de arı yetiştiricileri hassas alıcılar olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle, arı yetiştiricileri de bu Çerçeve kapsamında hak sahibi olarak değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, Lisans Alanı ve çevresindeki tarım arazileri üzerinde Proje kaynaklı herhangi bir etki öngörülmemektedir. Bu nedenle, zeytincilik faaliyetleri ile uğraşan ve tarımsal faaliyetler gerçekleştiren hanelerin geçim kaynakları üzerinde ya da bölgede çalışan mevsimlik işçiler üzerinde Proje kaynaklı herhangi bir etki söz konusu olmayacaktır. Bahse konu hususlar, bu Çerçevenin konusu olmayıp ÇSED Raporu Bölüm 13 ("Sosyo-ekonomi") kapsamında etki azaltma hiyerarşisine uygun olarak ele alınmıştır.

7.1.1 Hak Sahipliğine İlişkin Sınırlandırma Tarihi

EBRD PK5 ile uyumlu olarak, 22 Aralık 2017 tarihinde bir sayım çalışması tamamlanmıştır. Hak sahipliğine ilişkin sınırlandırma tarihi, bu Çerçeve'ye dayalı olarak geliştirilecek olan Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini Planı'nın bir parçası olarak sayım çalışması kayıtlarının PEKlere duyurulduğu ve araziye girilmesi öncesinde onlarla istişare edildiği tarihi olacaktır.

7.2 Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini için Hak Sahiplikleri

Bu Çerçeve'deki esaslardan biri, etkilenen geçim kaynaklarının projeden önceki standartlarda yeniden yapılandırılacak ve mümkün olduğunda iyileştirilecek olmasıdır. Hak sahipliği, zararın türüne ve bazı durumlarda PEK'lerin özelliklere bağlı olacaktır. PEK, çeşitli zararlara uğrayabilir ve çeşitli tazminatlar üzerinde hak sahibi olabilir. Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmin düzenlemeleri ile ilgili dokümanlar, hem eşlerin, hem de hane halkı reisi olan kişinin adına düzenlenecektir. PEK'lere tanınacak olan hak sahiplikleri, Tablo 7-1'de sunulmuştur.

Mülk ve/ veya geçim kaynakları üzerine Proje inşaat faaliyetleri nedeniyle oluşabilecek beklenmedik etkilerin önlenmesi veya en aza indirilmesi için, ilgili tüm önlemler (örn. İnşaat iş gücünün çalışma sahası sınırları konusunda eğitimi) ÇSED Raporu'na uygun şekilde alınacaktır. Bununla birlikte, etki alanı içerisindeki hanelerin arazileri, geçim kaynakları ya da altyapı tesisleri (hayvancılık, ağaçlar, ekili ürünler, yapılar, sulama altyapısı, vb.) üzerinde Proje kaynaklı beklenmedik bir etki veya kayıp olması halinde, ve söz konusu etkinin/kayıp bağımsız bir uzman/yetkili makam tarafından tespit edilmesi/doğrulanması halinde etkilenen hane hak sahibi olacaktır. Bu durumda Proje kaynaklı tüm zarar/kayıp tazmin edilecektir.

Tablo 7-1 PEK'lere Tanınan Hak Sahiplikleri

Zararın Türü	PEK'lerin Tanımı	PEK olarak tanımlanmış Hane (H) Sayısı	EBRD PK5 ve IFC PS5 Koşulları/Standartları	Çerçeve Kapsamındaki Hak Sahipliği Tedbirleri / Yorumlar
Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin ile İlgili Hak Sahipliği				
Kiraz Dikim Alanlarının Kalıcı Olarak Kaybedilmesi (Sadece Kardeş – 1'inkullanıcısı olduğu 277/1 ve 277/2 no'lu Parseller)	277/1 ve 277/2 numaralı orman arazilerini kirazcılık amaçlı resmi olmayan kullanıcıları	1 H (toplam 4 PEK)	Arazinin dışında (mahsuller, sulama altyapısı ve arazi üzerinde yapılan ıslahlar gibi) kaybedilen varlıkların ikame bedeli üzerinden tazmin edilmesi. Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve alternatif gelir elde etme fırsatları.	Seçenek 1: Hak sahibi PEK'e (etkilenen kiraz ağaçlarının mevcut sahibi) Projenin ömrü boyunca (ödeme yapmadan) arazinin kiracısı olabileceği bir ikame arazi (ayrıntılar için Bölüm 2.2'ye bakın) verilmesi (Seçenek 1 detayları için Bölüm 7.3.1'e bakınız). Seçenek 2: Arazinin dışında kaybedilen varlıklar için (örn. mahsuller) tam ikame bedeli üzerinden nakit olarak tazmin edilmesi (Yaklaşık 300 ağaç etkilenecek olup, arazide sulama altyapısı veya başka varlıklar bulunmamaktadır) (Seçenek 2 detayları için Bölüm 7.3.1'e bakınız).
Geçim kaynakları yardımı	277/1 ve 277/2 numaralı etkilenen orman parsellerinin resmi olmayan kullanıcıları (kiraz ağaçlarının sahibi ve boş arazinin kullanıcısı)	2 H	Müşteri tüm yerinden edilen kişilere ve topluluklara mesleki eğitim, kredi olanakları ve iş fırsatları gibi diğer yardımları sunacaktır.	Pazarlara erişim sağlanması, kendi geçim kaynakları faaliyetlerine ilişkin eğitim verilmesi gibi yollarla PEKlere geçim kaynaklarını geliştirmek için destek verilmesi.
Tazmin için Hak Sahipliği				
Ürünlerin ve arıcılıkla elde edilen gelirin kaybedilmesi	Proje Alanı'ndaki arıcılar	Mevcut değil	Gelir kaybı ya da kovanlar üzerinde hasar olması durumunda ikame bedeli üzerinden tazmin; Arıcılık faaliyetleri için destek ve alternatif gelir elde etme fırsatları sağlanması.	Plan kapsamında potansiyel olarak etkilenen tüm arı yetiştiricisi PEKlerin belirlenmesi ve Lisans Alanı'ndaki arı yetiştiricileri ile planlanan faaliyetler ve zaman çizelgesine dair doğrudan iletişimin sürdürülmesi (HİS aracılığıyla); İnşaat zaman çizelgesi konusunda ilgili Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü'nün bilgilendirilmesi ve Müdürlük ile gelecek dönem için arı kovanı yerleri aramaya başlamadan önce arı yetiştiricilerinin devam eden Proje faaliyetlerinin gidişatına dair bilgilendirilmesi amacıyla Müdürlük ile iş birliği yapılması; Bilgilendirme ve istişare faaliyetlerine rağmen kaybedilebilecek ürünlerine ilişkin geçerli/kanıtlanabilir şikayetleri olması durumunda ikame bedeli üzerinden (nakden) tazmini; Zararların belirlenmesi için bölgedeki bağımsız uzmanlar (İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü temsilcileri ya da saygın üniversiteler ile iş birliği yapılması); Toplumsal kalkınma programlarının uygulanması ve alternatif gelir elde etme fırsatları (örn. arı yetiştiricilerine kraliçe arı ve arı kovanı dağıtılması, ilgili eğitimlerin sağlanması).
Proje inşaat faaliyetleri nedeniyle ürünlerin, ağaçların, yapıların, sulama altyapısının, vb., kaybı veya zararı	Yasal statüsünden bağımsız olarak tüm PEKler	Mevcut Değil	Kayıp veya zararların tazmini	Uygun tazminin sağlanması (örn. ürünün tipi, yaşı, pazar değeri ve ağaçların üretkenlik ömrüne dayalı olarak ikame bedeli üzerinden nakden tazmin)

Zararın Türü	PEK'lerin Tanımı	PEK olarak tanımlanmış Hane (H) Sayısı	EBRD PK5 ve IFC PS5 Koşulları/Standartları	Çerçeve Kapsamındaki Hak Sahipliği Tedbirleri / Yorumlar
Proje inşaat faaliyetleri nedeniyle hayvancılık kaybı veya zararı	Yasal statüsünden bağımsız olarak tüm PEKler	Mevcut Değil	Kayıp veya zararların tazmini	Uygun tazminin sağlanması

7.3 Planlanan Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini Faaliyetler

7.3.1 Kayıtlı Ormanlık Arazide Resmi Olmayan Kullanıcıların Yaptığı Kiraz Dikim Faaliyetleri

PEK'lerle yapılan görüşmeler sırasında, resmi olmayan kullanıcıların kardeşi olduğu ve arazinin kendilerine yaklaşık 10 yıl önce babaları tarafından verildiği anlaşılmaktadır. Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması tedbirlerine ilişkin görüşmede, her iki kardeş de arazi üzerinde hak iddia etmiştir. Ancak, sadece Kardeş – 1'in kanunen hak iddia edebileceği ve bu bilginin de iki kardeşin ikamet ettiği Çınardibi mahallesinin muhtarı tarafından teyit edildiği anlaşılmaktadır. Hak sahibi PEK ler ile aşağıdaki alternatifler görüşülmüştür:

- 1. Seçenek: Bu seçenekte, Proje Şirketi, hak sahibi PEKe (etkilenen kiraz ağaçlarının mevcut sahibi) Proje ömrü boyunca (ödeme yapmadan) arazinin kiracısı olabileceği bir arazi verecektir. Bu amaçla, Proje Şirketi tarafından Çınardibi mahallesinin yakınındaki bir bölgede bir arazi belirlenmiştir² (ancak benzer lokasyon ve özelliklere sahip bir başka arazi parçası değerlendirilebilir). PEK bu alternatif ile ilgili bilgilendirilmiştir. Bu seçeneğin PEK için uygunluğunun belirlenmesi amacıyla ek istişareler de gerçekleştirilecek ve istişare sonuçları hazırlanacak Plan'da sunulacaktır. Bu seçenek üzerinde PEK ve Proje Şirketi arasında anlaşma sağlanması halinde, arazi Proje Şirketi tarafından satın alınacak, herhangi bir ödeme talep etmeksizin PEKe Proje ömrü süresince (en az 20 yıl) kiraya verilecektir. Bu seçenek ağaçların 200'ü için tazmin sağladığından, Proje Şirketi kaybın tam ikamesini sağlamak için aşağıdaki ek seçeneklerden birini uygulayacaktır:
  - Kalan 100 kiraz ağacı için nakit tazmin veya
  - 100 kiraz ağacı barındıran ilave bir arazi sağlanması (mevcut ağaç yok ise Proje Şirketi kiraz fidanları temin edecektir)
- 2. Seçenek: Bu seçenekte Proje Şirketi, hak sahibi PEKe (etkilenen kiraz ağaçlarının mevcut sahibi) bulunan 300 ağaç için nakit tazminat sağlayacaktır³. Ağaçlar için değerlendirme çalışması, konunun uzmanları tarafından, ilgili tarım müdürlüğünden sağlanacak piyasa fiyatları üzerinden ve bu ağaçların yaşı, sayısı ve verimine dayalı olarak yapılacaktır. PEK için bu seçeneğin uygunluğunun belirlenmesi amacıyla ek istişareler gerçekleştirilecek ve sonuçlar hazırlanacak Plan'da sunulacaktır. Nakit tazmin olması durumunda PEKler için izleme yapılacak ve Plan'ın (Çerçeve'nin yerini almasının ardından) hedeflerinin sağlanıp sağlanmadığının teyit edilmesi için PEKlere teknik yardım sağlanacaktır.

² Arazi, 0,62 hektar alana sahiptir ve Dernekli mahallesi, Olcak mevkinde 150 numaralı arsa, 1 numaralı parselde bulunmaktadır. Arazi, 10 yaşında (kiraz ağaçlarının en verimli olduğu yaşdır) 200 kiraz ağacı vardır. Ayrıca arazide bir sulama sistemi ve bir bina/depo bulunmaktadır.

³ Meyve veren veya vermeyen ağaçların değerini belirlemek amacıyla, Proje sonucunda kesilmediklerinde ağaçlardan ömürlerinin geri kalanında beklenen (kereste dâhil) verimin piyasadaki değeri üzerinden ağaçtan elde edilecek mevcut gelir düzeyini hesaplarken her ağacın yaşı dikkate alınır.

7.3.2 Arıcılık Faaliyetleri

Sosyal çalışma alanının içinde arıcılık faaliyetleri yürüten kişilerin geçim kaynaklarının etkilenmesi durumunda, Proje faaliyetleri sonucunda neden olunan her türlü zarar tazmin edilecektir. Proje çerçevesindeki inşaat faaliyetlerinin bölgedeki arıcılık faaliyetleri üzerindeki etkisini en az seviyede tutmak için İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ile işbirliği yapılmaya devam edilecektir. Bu amaçla, inşaat faaliyetlerinin kapsamlı bir şekilde yapılacağı yerler Nisan ayından önce tespit edilecek olup İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü bu yerler hakkında bilgilendirilecektir. Böylelikle, arı yetiştiricilerinin arı kovanlarını bu yerlerin yakınına yerleştirmesi mümkün olmayacaktır. Ancak, Projeden kaynaklı öngörülemez faktörler nedeniyle zarara uğrayan bireyler söz konusu olduğunda, bu kişilerin uğradığı zarar, bağımsız bir uzman görüşüne bağlı olarak tazmin edilecektir. Bu zararlar tespit edilirken yetkili makamların (örn. İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü temsilcileri, İlçe Tarım Kooperatifi temsilcileri veya mahalle muhtarları vb.) bölge ve faaliyetler ile ilgili uzmanıyla işbirliği yapılacaktır.

Mevcut kilit bilgilendirici kişilerle yapılan görüşmelere göre 2017 yılında Projenin sosyal çalışma alanında arıcılık faaliyetleriyle uğraşan 150 hane vardır. Ancak, İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünden edinilen bilgiye göre bu rakam aynı yıl içinde sadece 64'tür. Bölgedeki arı yetiştiricilerinin sayısı, her yıl değişmektedir. Aslında arıcılık faaliyetleri, sadece bölgede ikamet eden hane halkları tarafından değil, aynı zamanda gezici arı yetiştiricileri tarafından da yapılmaktadır. Yukarıda bahsedilen tazmin yöntemleri, gezici arıcılar için de geçerli olacaktır. Proje'den potansiyel olarak etkilenebilecek tüm kayıtlı ve kayıtlı olmayan arı yetiştiricileri Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmini Planı'nın bir parçası olarak belirlenecek ve doğrudan iletişim (HİS yolu ile) sağlanarak Proje faaliyetleri ile potansiyel etkilere karşı alınacak önlemlere dair istişareler gerçekleştirilecektir.

8. Çerçeve'nin Uygulanması

8.1 Sorumluluklar ve Kurumsal Çerçeve

Çerçeve'nin uygulanması için devletten, STK'lardan (İzmir Arı Yetiştiricileri Birliği gibi) ve (tarım işletmesi gibi) özel sektörden farklı paydaşlar süreçte yer alacaktır.

Proje Şirketi, Kasım 2017'de bir Halkla İlişkiler Yetkilisi (HİY) görevlendirmiştir. Proje Şirketi, görevlendirdiği HİY'nin insanları Proje ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmin faaliyetleri hakkında yerel ölçekte bilgilendirmesine çok önem vermiştir. Bu iletişim şekli, etkilidir ve yerel topluluklarla kurulacak kişisel irtibatlar ve toplantılar aracılığıyla Proje Şirketi, planlar ve faaliyetler hakkında anında geri bildirim alacaktır. Buna ek olarak Proje Şirketi, etkilenen toplulukları kendilerinden sorumlu HİY'yi doğrudan çağırması yönünde teşvik etmektedir (HİY'nin cep telefonu numarası, Proje alanının tamamına dağıtılmıştır). Bu iletişim yöntemleri sayesinde Proje Şirketi, hâlihazırda aşağıdaki paydaşlarla görüşmeler yürütmüştür:

- Mahalle muhtarları
- Projeden Etkilenen Kişiler (PEK'ler)
- İlçe Tarım Müdürlükleri
- STK'lar (Marmariç Permakültür Topluluğu üyeleri dahildir)
- İşletme sahipleri

Proje Şirketi, Çerçeve faaliyetlerinin hazırlanması, uygulanması ve finanse edilmesi ile ilgili sorumluluklar dahil Projeden genel olarak sorumludur. HİY, farklı düzeylerdeki PEK'ler ve paydaşlar ile istişare faaliyetleri yürütmek ve işbirliği yapmak üzere sahada çalışmaya devam edecektir. HİY'in ana görevleri arasında saha araştırmaları yapmak ve hak sahipliğine konu uygulamaları derlemek ve bunlarla ilgili görüşmeler yapmak ve de şikâyet çözüm mekanizmasından faydalanmak isteyen PEK'lere yardım etmek yer almaktadır (bkz. Bölüm 8.2).

8.2 Şikâyet Mekanizması

Proje Şirketi, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması sürecinde PEK'ler ile uzlaşıcı, adil ve şeffaf bir şekilde ilgilenmeyi amaçlamaktadır. PEK'lerin tam katılımını ve bu kişilerle istişare faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayarak ve farklı paydaşlar arasında kapsamlı iletişim ve koordinasyon oluşturarak, PEK'ler ile geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmin sürecinin dikkatli bir şekilde dizayn edilmesi ve uygulanması sayesinde Proje Şirketi şikâyetleri önlemeye çalışacaktır. Şikâyet, şikâyete zemin hazırlayabilecek gerçek veya algılanmış bir sorun olarak tanımlanabilir. Buna rağmen PEK'ler, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmin ile ilgili bir kararı, uygulamayı veya faaliyeti uygunsuz bulabilir. Bu bölümde, Proje kapsamında Çerçeve ile ilgili çözüm mekanizması özetlenmektedir.

Şikâyette bulunmak için kullanılacak prosedür ve kanallar (ör: telefon, e-posta adresi ve internet sitesi) hakkında bilgi, Proje Alanının içindeki tüm yakın yerleşimlerde ve Şirketin internet sitesinde belirtilecektir. Bu çerçevede, Proje Şirketi tarafından bağımsız bir Paydaş Katılım Planı hazırlanmıştır. Şikâyette bulunmak için kullanılacak Kamu Şikâyet Formu Paydaş Katılım Planı dahilinde yer almaktadır.

Ayrıca HİY, olası şikâyetlerin yönetilmesinden ve Şikâyet Prosedüründen sorumlu olacaktır. Bir kişiden, teşekkülden veya topluluktan gelen her şikâyet değerlendirilecektir. Her özel şikâyete ilişkin yanıt, şikâyette bulunan tarafa (şikâyet sahibine) iletilecektir. Bir şikâyet sahibi tarafınsan sağlanan önemli bilgileri kaydetmek ve ilgili gelen iletişimi kaydetmek için resmi bir prosedür kullanılacaktır. Şikâyet soruşturmasının bir sonucu olarak alınan aksiyonların ve kararların kaydı da belgelendirilecektir. Şikâyet, şikâyet sahibi ile anlaşıldığı şekilde çözüme kavuşturulmaz, HİY tarafından Şikâyet Kapatma Formu doldurulacaktır. Alınması gereken mecburi tedbirler, sorumlu tarafça izlenecektir.

Proje Şirketi, PEK'ler ve topluluklardan gelen husus ve şikâyetlere cevap vermesini sağlayan resmi bir prosedür oluşturmayı amaçlamaktadır. Şikâyet mekanizmasının yönetiminde yer alan personel için eğitimin gerekli olduğu durumlarda, Proje Şirketi bu eğitimin zamanında verilmesini sağlayacaktır.

Resmi olarak görevlendirilmiş HİY, Projeye yönelik şikâyet prosedürünün Proje Şirketi tarafından uygulanmasından günlük olarak sorumlu olacaktır. Şikayetlerin toplanmasını kolaylaştırmak için Proje Şirketi tarafından (ana girişe) seçili yerleşimlerdeki mahalle muhtarlıklarına şikayet kutuları konulacaktır. Şikayetlerin gözden geçirilmesi sırasında ve etkili ve zamanında nasıl cevaplanacakları konusunda yerel ve itibarlı üçüncü taraf uzmanlara da danışılacaktır

Şikayet sahibi gündeme getirilen yorum veya şikayet üzerine Proje Şirketi tarafından önerilen ve uygulanan çözümlerden memnun değilse, Türk kanun ve yönetmeliklerine uygun olarak başka arabuluculuk veya hukuk yolları aramaya serbesttir.

8.3 İzleme ve Değerlendirme

İzleme, değerlendirme ve raporlama Çerçeve'nin kilit bileşenleridir. Bu Çerçeve'de bahsedilen faaliyetler, Projenin inşaat aşamasında hem kurum içi, hem de kurum dışı izlemeye tabi olacaktır. Kurum içi izleme, proje denetleme danışmanı ve ayrıca gerektiğinde PEK'ler ile desteklenmek suretiyle Proje Şirketi tarafından gerçekleştirilecektir. Kurum dışı izleme, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmin konularında uzman olan bağımsız bir kuruluşa devredilecektir. Bu bölümde, sürekli izleme ve değerlendirme ile ilgili süreç sunulmaktadır. Proje geçim kaynaklarını yapılandırma ve tazmin faaliyetleri boyunca, etkili izleme stratejileri ortaya koymak amacıyla gerektiği her zaman ilgili diğer taraflarla da istişareler gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda, Çerçeve'nin (Çerçeve'nin yerine geçtiğinde ise Plan'ın) etkin bir şekilde uygulanmasını garantilemek üzere SEP'in bir parçası olarak halkın katılımı (örn. ilçe ofisi ve/veya üniversiteden tarım uzmanı, arı yetiştiricileri derneğinden bir temsilci, ve mahalle temsilcileri tarafından gönüllülük esasına dayalı) sağlanacaktır. HİS, Çerçeve'nin (Çerçeve'nin yerine geçtiğinde ise Plan'ın) günlük uygulamasından sorumlu olacak ve geçim yolları yeniden yapılandırma ve tazmin faaliyetlerinin etkili uygulamasını sağlamak üzere iç izleme faaliyetleri gerçekleştirecektir. Etkilenen kişilerin gelirinin ve yaşam standartlarının en azından projeden önceki düzeylerde yeniden yapılandırılmasını veya iyileştirilmesini sağlamak için Projeye özgü izleme tedbirlerine yer verilecektir. Projeye ilişkili kilit göstergeler (girdi ve çıktı göstergeleri) ve gerekli izleme sıklığı, aşağıdaki Tablo 8-1'de sunulmuştur.

Çerçeve uygulamasının sürekli izlenmesi, değerlendirilmesi ve periyodik olarak raporlanması (yukarıda belirtilen göstergeler dâhil), Proje Şirketi tarafından Kreditorlerin şartlarına uygun olarak gerçekleştirilecektir. Tüm ilgili faaliyetler, etkilenen topluluk üyeleri gibi kilit paydaşların katılımını gerektiği şekilde kapsayacaktır. Çerçeve kapsamındaki faaliyetlerin başarısını değerlendirmek için bağımsız uzmanlar tarafından bir tamamlanma denetimi gerekecektir.

Proje Şirketi, dış denetçi ve/veya Kreditorün Çevre ve Sosyal (ÇS) danışmanı tarafından yapılacak bir tamamlanma denetimini de ayarlayacaktır. Tamamlanma denetiminin genel amacı, uygulanan Çerçeve'nin projeden etkilenen kişilerin yaşam standartlarının ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasında etkili olduğunu doğrulamaktır. Bu doğrultuda, tamamlanma denetiminin aşağıda belirtilen amaçları vardır:

- Yer değişiminin etkilerini önlemeye ve en aza indirmeye yönelik tedbirlerin etkinliğinin değerlendirilmesi;
- Çerçeve'de açıklanan tüm hak sahipliklerinin ve taahhütlerin yerine getirilmesinin doğrulanması;
- Çerçeve önlemlerinin etkilenen kişilerin yaşam standartlarının ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması veya iyileştirilmesi konusunda etkili olup olmadığının belirlenmesi;
- Çözümle kavuşturulmamış olabilecek tüm sistematik şikâyetlerin kontrol edilmesi; ve
- Çerçeve kapsamındaki taahhütleri yerine getirmek için gereken tüm düzeltici faaliyetlerin belirlenmesi.

Tablo 8-1 Projeyle İlgili İzleme Faaliyetleri

Kilit Göstergeler	Bilgi Kaynakları	Sıklık	Sorumlu Taraf
Girdi Göstergeleri			
Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması faaliyetleri için yapılan toplam harcama	Finansal kayıtlar	Yıllık	Proje Şirketi
Harcamanın aşağıdakilere göre dağılımı: Nakit tazminat İyileştirme – geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması İstişare ve katılım Hassas kişiler Genel uygulama hizmetleri ve genel giderler	Finansal kayıtlar	Yılda üç kez	Proje Şirketi
Etkilenen kişilerin kategoriye göre sayısı	Nüfus sayımı ve şikayet yönetimi	Yılda üç kez	Proje Şirketi ve Danışman
Çıktı Göstergeleri			
İmzalanan tazmin sözleşmelerinin sayısı	Veri yönetim sistemi	Aylık	Proje Şirketi
Tazminat alan kişi sayısı	Veri yönetim sistemi	Aylık	Proje Şirketi
Geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılmasıyla ilgili sağlanan faaliyetler	Veri yönetim sistemi	Aylık	Proje Şirketi
Şikayet mekanizması	Şikayet kaydı	Aylık	Proje Şirketi
TKP faaliyetlerinin sayısı	Veri yönetim sistemi	Aylık	Proje Şirketi

8.4 Uygulama Bütçesi

Kiraz dikim alanı sahibi için iki seçenektan birinin uygulanması yoluyla (seçeneklerin detaylı açıklamaları için Tablo 7.1 ve Bölüm 7.3.1'e bakınız) sağlanacak olan geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmini önlemleri, seçeneklere değer biçilmesi ile belirlenecektir. Seçenek 1 (ikame arazi) için bütçe, arazi sahibi ile yapılacak uzlaşma sonucunda belirlenecek ve gayrimenkul uzmanlarınca doğrulanacaktır. Seçenek 2 (nakden tazmin) bütçesinin tahmini için ise yetkin bir uzman, (örn. tarım ekonomisti) ilgili Gıda Tarım ve Hayvancılık İlçe Müdürlüğü'nden sağlanacak olan pazar fiyatları üzerinden ağaçların değerini belirleyecektir. Hak sahibi PEK ve pazardaki satıcılar ile önceki dönemlerde elde edilen resmi olmayan gelir kazançlarını belirlemek üzere ek istişareler de gerçekleştirilecektir.

Plan kapsamında detaylı bir bütçe hazırlanacaktır. Söz konusu bütçe, etkilenecek kiraz ağaçlarının sahibi/sahipleri için sağlanacak tazmin bedeli, etkilenecek arıcılık faaliyetlerinin ve tarımsal faaliyetlerin belirlenmesi ve zararların tazmini için sağlanacak bedeli ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmini kapsamındaki önlemlerin uygulanması ve izlenmesi için sağlanacak bedeli kapsayacaktır. Ayrıca, Plan kapsamında gerçekleştirilecek tamamlanma denetimine ilişkin maliyetler de bütçede yer alacaktır. Proje Şirketi, inşaat aşamasında Proje faaliyetleri nedeni ile oluşabilecek beklenmeyen zararlar/kayıplar (ekili ürünler, ağaçlar, yapılar, sulama altyapısı, hayvancılık, vb.) için de bir ek bütçe ayıracaktır. Proje Şirketi, geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması ve tazmini için ayrılacak bütçeden ayrı olarak, Toplumsal Kalkınma Programı'nın bir parçası olarak gerçekleştirilecek toplumsal yatırım projeleri için de bir bütçe ayıracaktır. Toplumsal Kalkınma Programı'nı hazırlamak ve iyileştirmek üzere, Proje Şirketi, (HİS aracılığıyla) bir ihtiyaç analizi gerçekleştirmektedir ve devlet kurumları, STK'lar ve yerel halklar ile fikirlerin ve kararların toplumun ihtiyaçlarıyla tutarlı olmasını sağlamak için yakın ilişkiler içinde olmak üzere, SEP ile uyumlu olarak istişareler gerçekleştirmeye devam edecektir. Toplumsal Kalkınma Programı kapsamındaki faaliyetler, Proje'nin hem inşaat, hem de işletme aşamalarında mevcut olacak, ÇSED kapsamında alınacak etki azaltıcı önlemler ile bu Çerçeve (Çerçeve'nin yerine geçtiğinde ise Plan) kapsamında uygulanmak üzere geliştirilmiş önlemler ötesinde yeni programlar geliştirmeye devam edecektir. Hali hazırda devam etmekte olan ihtiyaç analizi tamamlanırken, Proje Şirketi tarafından toplumsal kalkınma kapsamındaki öncelikli alanlar belirlenecek ve planlanan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için gerekli bütçe tahsis edilecektir. GKYYT Planı ve Toplumsal Kalkınma Programı tamamlanmalarını müteakip Proje Şirketi'ne ait internet sitesinde yayınlanarak halka duyurulacaktır.

Meyve veren veya vermeyen ağaçların değerini belirlemek amacıyla, Proje sonucunda kesilmediklerinde ağaçlardan ömürlerinin geri kalanında beklenen (kereste dahil) verimin piyasadaki değeri üzerinden ağaçtan elde edilecek mevcut gelir düzeyini hesaplarken her ağacın yaşı dikkate alınır.

Proje Şirketi bünyesindeki HİS, mevcut durumda, Toplumsal Kalkınma Programı oluşturulması için ihtiyaçlarla ilgili bir değerlendirmeyi sürdürmektedir. Bu değerlendirmede, yerel toplulukların (sosyal etki alanı içerisinde) aşağıda sıralanan hususlar özelinde ihtiyaçları araştırılacak ve Toplumsal Kalkınma Programı kapsamında değerlendirilecektir:

- Üniversite öğrencileri için eğitim desteği (hem kadın hem erkek öğrencileri kapsayacaktır);
- Arı yetiştiriciliğini geliştirmek üzere malzeme, ekipman, eğitim, vb. sağlanması;
- Hayvancılık faaliyetleri yürüten haneler için teknik yardım/destek sağlanması;
- Mesleki beceri eğitimlerinin sağlanması;
- İşlere erişimin sağlanabilmesi için ilgili iş gücü kuruluşlarıyla işbirliğinin sağlanması.

8.5 Önerilen Faaliyetler ile İlgili Zaman Çizelgesi

Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ve Tazmin Planı için uygulama süresi, finansal kapanış ile başlamak üzere 3 yıldır. Tablo 8-3'te, Çerçeve kapsamında yapılacak faaliyetlerin özetlendiği taslak zaman çizelgesi sunulmaktadır. Bu faaliyetler, Çerçeve (Çerçeve'nin yerine geçtiğinde ise Plan) faaliyetlerinin zaman çizelgesi ile paralel olarak gerçekleştirilecek Toplumsal Kalkınma Programı'na zamansal olarak uyumlu hale getirilecektir.

Tablo 8-2 Geçim Kaynaklarının Yeniden Yapılandırılması ile İlgili Önlemler ve Zaman Çizelgesi

Sektör	Faaliyetler	Program
Kiraz dikim alanlarının kaybı için tazmin ve geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması	İkame arazisi (Seçenek 1) veya tam ikame bedeli üzerinden nakit tazmin sağlanması (Seçenek 2)	Finansal kapanış ile başlar, araziye girilmeden önce (Türbin-12 konumunda) tamamlanır
Kiraz dikim alanları sahibine geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması desteği	Parsel 277/1 ve 277/2'deki kiraz ağaçlarının sahibine geçim kaynaklarının yeniden yapılandırılması desteği (örn. pazarlara erişim, eğitimler) sağlanması	2 yıl süreyle (inşaat başlangıcı ile başlar) devam eder
Arı yetiştiriciliği ile elde edilen ürünler veya gelir kaynaklarının kaybı için tazmin	Gelir kaybının bağımsız bir uzmanca teyit edilmesini takiben uygun tazminin sağlanması	İnşaat aşaması süresince (mobilizasyon başlangıcı ile başlar) devam eder
Proje inşaat faaliyetleri nedeniyle hayvancılık kaybı veya zararı	Gelir kaybının bağımsız bir uzmanca teyit edilmesini takiben uygun tazminin sağlanması	İnşaat aşaması süresince (mobilizasyon başlangıcı ile başlar) devam eder
GKYYTC faaliyetlerinin izlenmesi	Arazi edinimi aşaması ile başlar ve GKYYT Planı'nın uygulanmasını takiben 24 ay boyunca uygulanır	GKYYT Planı tamamlanma denetimine kadar (GKYYT Planı kapsamındaki faaliyetlerin tamamlanmasını takiben 24 ay)

8.6 Gerçekleştirilen Faaliyetler ile İlgili Veri Tabanı

Etkilenen yerleşimlerdeki tüm Toplumsal Kalkınma Programı ve Çerçeve faaliyetlerini kayıt altına almak amacıyla Proje Şirketi tarafından her mahalle için bir veri tabanı oluşturulacaktır. Faaliyet ayrıntılarının kayıt altına alınması, Proje Şirketinin izlemesine ve bütçeyi planlamasına yardımcı olacaktır.

Veri tabanı, şeffaflığı artıracak olup, Proje Şirketinin farklı mahallelerdeki faaliyetlerini izlemesine olanak tanıyacaktır. Veri tabanına kaydedilen bilgiler, aynı zamanda gerekli raporlamayı kolaylaştıracaktır. Belirli Toplumsal Kalkınma Programı faaliyetleri (örn. arı kovanlarının ve kraliçe arıların dağıtılması) ile ilgili olarak mevsimsel sınırlamalar söz konusudur ve veri tabanı risk ve maliyetlerin önceliklendirilmesini ve yönetilmesini kolaylaştıracaktır.

